Anna. Eene ware geschiedenis uit de volksklas

Christiaan Peter Dumont

bron
Christiaan Peter Dumont, *Anna. Eene ware geschiedenis uit de volksklas*. Eug. Vanderhaeghen, Gent 1854

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/dumo005anna01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

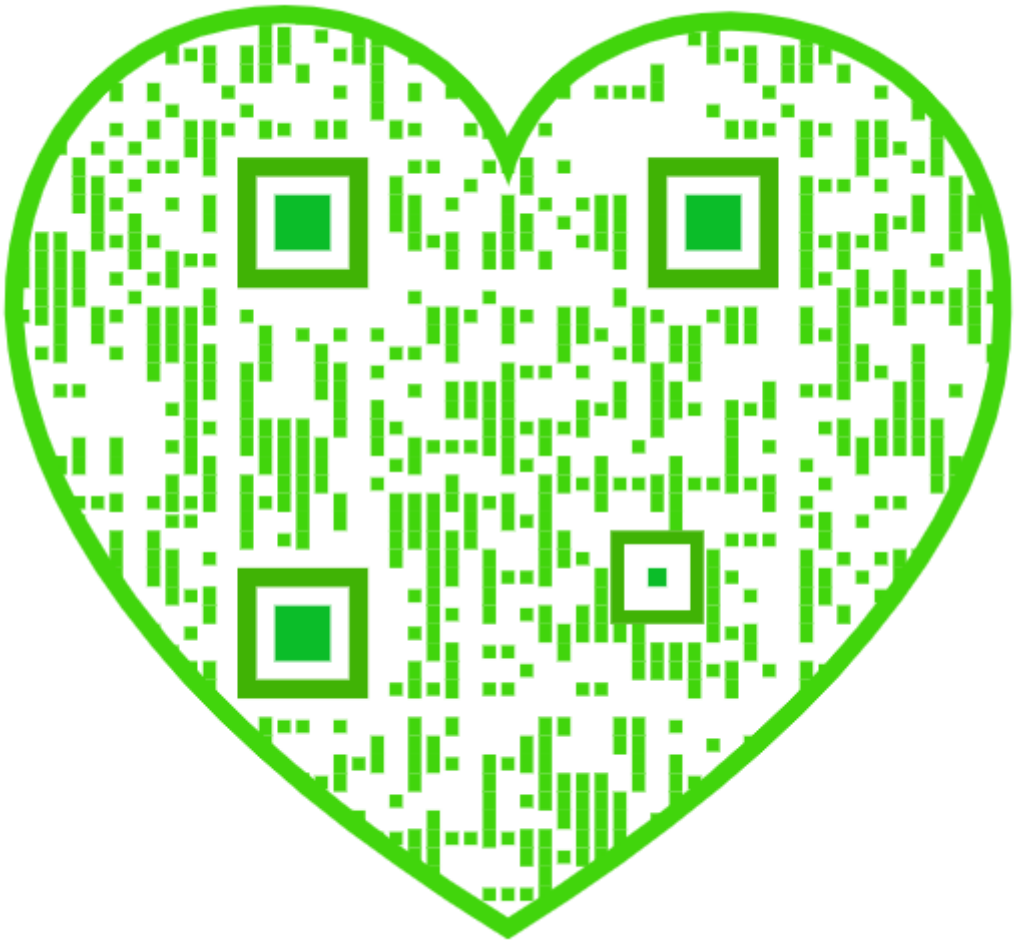

Anna.

I.

De winter tusschen de jaren 1827-28 was verschrikkelyk: Reeds van in het begin van november 1827 deed hy zich in al zyne ruwheid gevoelen. By zulken aenvang moest men voorzeker op een buitengewoon guer einde tellen, en vreezen dat er groote armoede onder de lage antwerpsche volksklas zou heerschen. Ook heeft het einde aen het begin beantwoord.

Het was op een woensdag avond, een der eerste dagen van wintermaend. Yselyk was het weder en de koude zoo nypend dat schier geen mensch zich meer op straet bevond. Geheel den dag had een scherpe noorderwind de burgers binnen hunne

wooningen gehouden, en nu de nacht zynen zwarten sluijer over de stad had ontplooid, viel de sneeuw by dikke vlokken, als een nevel, en werd vaek door het gelooi des wervelwinds in de lucht gedreven en dan weêr neêrgeploft.

Negen ure sloeg het op St. Jacobstoren. Op dit oogenblik traden twee jongskens de *Kipdorppoort* binnen. Het een kon elf jaren oud zyn en het andere ongeveer tien jaren. Hoogst medelydensweerdig was hun voorkomen. Eene slechte klak beschutte hun hoofd; eene arme, doch niet slordige of verscheurde kleeding omdekte hunne tengere ledematen en een paer klompjes beveiligde hunne voeten tegen het killig sneeuwvocht. By het weifelend lanteernlicht kon men een blikken schoteltje in het vest-zak des oudsten knaepjes bemerken en daeruit opmaken dat deze kleinen, tot de arme behoeftige volksklas behoorende, de herbergen afgegaen en eenige verzachting in hun harde lot van hunne medelydende medemenschen hadden afgesmeekt. In de zachtblauwe oogen dier knaepjes lag eene schoone gevoelige ziel te lezen en op hunne bleeke, doorschynende wezenstrekken stond het leed, het hartzeer uitgedrukt, dat reeds zoo vroeg in hunne jonge borsten zynen knagenden wortel had geschoten. Zy stapten zyde aen zyde, met de handjes in hunne zakken. De koude in hunne tengere ledematen dringend, deed hen vaek schommelen en klappertanden, en daer zy, van den ganschendag, nog niet gegeten hadden, rolde van tyd tot tyd eene droeve traen, hun door den honger ontperst, pynelyk over hunne killige wangjes.

Zy wendden hunne schreden naer een der steegjes naby de *Ossenmerkt* gelegen.

In eene dezer straten, op een kamertje eener arme wooning, vertoonde zich een schouwspel, zoo yselyk naer, zoo medelydensweerdig, dat het koudste en gevoellooste hart er door geroerd en tot aendoening moest gebragt worden. Dáér kon men zich eene gedachte vormen van het lyden der arme menschen, van de smart die hunne eerzuchtige boezems moet grieven en verteeren. - Vier witgekalkte muren, in eenen van welke slechts een klein venster was, om er by dage het licht te laten indringen, boezemden door hunne sombere naektheid het afgryzen in. Een ziltig vocht droop langzaem langs dezelve af, en daer er, te nauwer nood, van tyd tot tyd een klein mutsaerdvuer in den haerd brandde, was de kilte des vertreks zoo groot, dat zy eene koude rilling in de ledematen veroorzaekte. Een houten voetbankje en een kantkussen waren de eenige meubelen die men er kon ontwaren. Eene keers, in een weinig zand op den schoorsteen geplaetst, zond haer flauw en twyfelachtig licht rond het holle verblyf en deed hetzelve als eene luchtelooze gevangenis voorkomen. Dit alles, hoe eenzaem en vol nare ledigheid ook, was echter al het verschrikkelyke niet dat by den aenschouwer eene schielyke huivering of een plotseling achteruit deinzen zou hebben kunnen te weeg brengen; maer, indien men het oog weiden liet in eenen der hoeken des vertreks, nauwelyks door de bleeke stralen van het keerslicht verhelderd, zou men eensklaps, als het

ware, aen den vloer gehecht zyn geweest, en met vastgekluisterden blik zou men hebben blyven staren op het sombere tafereel dat zich dáér aen het oog voordeed. Dit tafereel verbeeldde de armoede, het lyden, de smart, de foltering in al hare akelige wezenlykheid, in al hare afschuwelykheid..... Dáér, op een weinig stroo, lag eene jonge vrouw door ziekte uitgestrekt. Eenige geringe kleederen bedekten hare half bevrozene ledematen, en de honger, die giftige slang, knaegde aen haer hart en putte allengs de weinige krachten uit die haer krank en vermagerd ligchaem nog bezat.

Weleer was die vrouw schoon; thans was zy slechts dertig jaren oud, en reeds had de rampspoed diepe voren gegroefd op hare edele gelaetstrekken. Hare wangen, waer vroeger een zachte rozengloed, de blos van frissche jeugd, liefelyk op gloorde, droegen thans al de kenteekenen van lyden en wee; hare hemelschblauwe oogen waeruit voortyds reine, engelachtige liefde straelde, waren nu zonder vuer, van schreijen rood, en stonden flauw in hunne holten door tranen bevochtigd. Onbeschryflyk was de droefheid welke het hart dier vrouw verbryzelde; afgryzelyk was haer lot; het slechte stroo, waerop zy te zieltogen lag, was haer een martelbed.

Zy weende niet, de ongelukkige! Zy lag daer stil, schier bewusteloos. De felle hygingen haers boezems en de koude rilling die, van tyd tot tyd, haer ligchaem beliep, toonden nog alleen dat het leven in haer niet gansch was uitgedoofd.

Hel getrappel van twee paer klompjes weêrgalmde eensklaps op de trappen; de kamerdeur werd open gestooten en twee kinderen traden het kamertje binnen. De lezer zal de knaepjes, welke wy by de Kipdorppoort gezien hebben, reeds herkend hebben. Anna - zoo was de naem der lydende - was hunne moeder.

Langzaem naderden zy de zieke vrouw.

- Moeder! - sprak het oudste knaepje halfzuchtend haer toe. Doch Anna bewoog zich niet; zy hoorde de stem niet haers kinds; de pynen die haer zwak ligchaem op dit oogenblik doorstond, hadden haer byna al hare denkvermogens benomen.

Geen antwoord krygende, zette het knaepje zich weenend op de knien op het stroo, bezag zyne moeder tederlyk, greep hare hand in de zyne en sprak:

- Moeder! moeder lief!.. Ach, gy zyt toch niet dood, niet waer?.. Gy slaept, moeder? - En ter zelfder tyd schudde hy haer de hand.

Die killige drukking maekte op der zieke ligchaemsgestel het uitwerksel van eenen elektrischen schok. Zy kwam tot het bewustzyn terug, sloeg hare twyfelachtige blikken in het ronde, en daer hare eerste gedachte immer haren kinderen was toegewyd, vroeg zy met onderbroken stem:

- Zyt gy daer, lieve kinderen?

- Ja, moeder - was het antwoord, - o gy zyt dan niet dood, moeder! Ach, verlaet ons toch niet?

- Dood!... U verlaten, kind!.. O God, God! - nokte de ongelukkige.

- Ja, moeder - hernam de kleine - ik dacht zulks, omdat gy my niet antwoordet.... Doch het was zoo niet... Neen, gy zult niet sterven, eh moeder? - En hy vloog de kranke om den hals en kuste haer vurig op de wangen.

- Dierbare kinderen! - snikte de tedere Anna, de beide knaepjes aen haer hart knellende. -Neen, lieven, ik zal nog niet sterven! Ik zal genezen. God zal niet willen dat ik u verlate, nu gy nog zoo jong zyt. Hy zal myne gebeden verhooren... my de gezondheid terug schenken, opdat ik weêr voor u zou kunnen werken!.. O kon ik werken, gy zoudt niet meer moeten weenen!

Zy zweeg - en niets hoorde men meer in de kamer dan de doffe zuchten en snikken die, by poozen, uit de borsten der drie ongelukkigen opstegen.

Die toestand duerde niet lang voort, want Anna nokte eensklaps, wyl haer betraend oog hemelwaerts gerigt was:

- Leven!... Sterven!... Ach! laet my leven, Heere!... Doch slechts voor myne kinderen leven!.. Schenk my de gezondheid terug, opdat ik hen moge spyzen en opvoeden volgens uwe heilige wetten!... En, indien gy, in uwe wysheid, besloten hebt dat ik moet lyden... o verkort dan myne smarten en bitterheden, niet om my, maer om myne kinderen... of geef dat de dood ons samen uitbet leven rukke.... dat zy in het graf aen myne zyde rusten!...

Hier brak hare stem; haer gorgel werd als toegenepen door de smart. De knaepjes hielden niet op hunne moeder, dan te streelen

en te zoenen, en dan weder met bedrukte blikken aen te staren: al waren zy nog zoo jong de kleinen, toch gevoelden zy met hunne moeder te zien lyden, een gedeelte harer smarten. En welk kind, een edel hart hebbende, zal niet weenen wanneer het zyne moeder ziet in tranen wegsmelten?

Hoe meer Anna hare flauwe blikken op hare jongskens vestigde, hoe zwaerder en onverdragelyker haer rampzalig lot haer voorkwam.

- Moeder zyn! - snikte zy - en uwe kinderen geen voedsel kunnen verschaffen!... Hen niet kunnen verzorgen!.. Hen voor de eerste mael moeten laten bedelen!... Ach! Dit gaet al myne krachten te boven... Die gedachte alleen zal my doen bezwyken!... Bedelen!... Ach, wat heb ik gedaen!...

By die woorden, schoten de oogen der kinderen vol tranen, en terwyl Fransken dezelve met zyne hand afwischte, stamelde hy op een' toon, die als een mes door de ziel der kranke vrouw vlymde:

- En wy hebben slechts vier oordjes rondgehaeld, moeder. Wy werden byna overal en van iedereen weggejaegd.

- Vier oordjes! - weende Anna. - Ach! er zyn dan geene menschen meer?... Men heeft dan het ware ongeluk in myne kinderen niet erkend?... Maer ik begryp alles: Zy kunnen niet huichelen, en om hulp en troost te vinden moet men huichelen kunnen!.. Doch, wat zeg ik?... Ben ik zelve de schuld niet dat men hen heeft weggejaegd?.. Waerom heb ik hen laten bedelen?...

Eilaes! kon ik anders?... Zy hebben honger myne kinderen, en ik kan hun geen bete broods geven, ik moeder!... Ah, dit is te veel!.. Ik bekoom... Ik gevoel het... Ik kryg nieuwe krachten... Heden nog ga ik werken!... - En zachtjes stiet zy hare kleinen van zich weg, rigtte zich langzaem op van haer ruwe bed en wilde tot haer kantkussen snellen.

- Moeder! ach, moeder lief! wat gaet gy doen? - was de kreet die eensklaps uit der knaepjes borsten opging.

Anna was weder op haer strooi ineen gezakt. Jefken zyne moeder ziende vallen, vlugtte verschrikt in een' hoek der kamer, zette zich daer op het voetbankje neêr en staerde angstig op zyne moeder en broeder. Frans zat op de knien by het strooi te weenen, en zoende, dan eens den bleeken mond zyner moeder en dan weêr hare vermagerde hand.

Alles was stil; men hoorde niets meer in het vertrek als de hygingen van Anna's boezem, en van tyd tot tyd een zucht die moeijelyk uit der knaepjes borsten opsteeg. Akelig was die stilte: onverdragelyker en yselyker zelfs dan de stilte die by de graven heerscht; want, by het graf, is zy ten minste niet onderbroken door de zuchten der ongelukkigen!

Een kwart uers was verloopen.

- Moeder, moeder! ik heb honger! - galmde het eensklaps door het vertrek.

Het jongste kind had dezen kreet geslaekt. Oh! had men het op dien stond gezien; het zat dáér - te beven van de koude; zyne

tanden kletterden opeen en zyn aengezigt was geel en blauw uitgeslagen: de honger was er in afschuwelyke en vale kleuren op uitgedrukt.

Anna had de klagt haers zoontjes niet gehoord; zy was nog tot het bewustzyn niet teruggekeerd. Fransken echter had die kreten verstaen. Zachtjes liet hy de hand zyner moeder los, naderde stil tot zyn broerken, zette zich voor hem op de knien en zegde smeekend:

- Ach, zwyg, Jefken. Moeder is thans zoo ziek! morgen, als ze zal genezen zyn, zult ge veel boterhammen krygen. Gy zult niet meer schreijen, eh lief broerken?

- Ach? ik heb toch zoo'n honger, Frans; en ik heb zoo'n pyn in mynen buik en in myn hoofd! - kreet de kleine.

- Ik heb ook honger zoo als gy, Jefken, en ge ziet wel dat ik toch niet ween! Zwyg als ik, lief kind; morgen zullen wy veel eten hebben. - En dit zeggende, omhelsde Frans zyn broertje zoo tederlyk, omhelsde het zoo vurig dat, hadde men het gezien, men zich zou bewogen gevoeld hebben.

Frans rigtte zich weder op en kwam by zyne moeder zitten.

Eensklaps reden verscheidene rytuigen voorby de wooning, en deden door hunne snelle vlugt eene zoo hevige schokking ontstaen in de straet, dat de arme woonst daverde als of ze op hare grondvestingen stond te waggelen. Er bevonden zich in die koetsen ryke dames welke naer eene avondparty gevoerd werden. Hadden die vrouwen eens geweten wat er omging in een der hui-

zen waer zy voorby snelden, voorzeker zouden zy aen geen vermaek meer gedacht hebben. - Maer zouden zy wel begrepen hebben wat eene moeder kan lyden? Zouden zy - die zich niet bezig houden dan met haren opschik, en niet denken dan aen wellusten - zy, die, zoodra zy hunne kinderen ter wereld gebragt hebben, dezelve van de wieg af aen de zorgen van betaekle handen overlaten, en met het melk der min opbrengen, - zouden zy weten wat het is moeder te zyn? Dragen zy slechts den naem niet van moeder?... O! zy, die hare wichtjes in smart baren, in den barensnood alle hulp moeten ontberen, hare kinderen met het melk harer borsten voeden, dag en nacht by hunne wieg doorbrengen, hunne weifelende stapjes rigten, zalig zyn als een glimlach om den mond der kleinen zweeft, en lyden als hare kinderen lyden - o zy alleen zyn waerlyk moeder!

Doch gaen wy verder.

De davering welke de huizing onderging, deed Anna ontwaken. Deze zette zich halfregt en greep de hand van haer oudste kind. Moedeloos hing haer hoofd op hare borst, hare oogen blikten dof en droevig op haren schoot, eene schalieblauwe tint zweefde op haer aengezicht en deszelfs zenuwen trokken vaek zoo hevig te saêm, dat zy vervaerlyk was om zien. Oh! zy ook, zy, moeder, voelde thans meer dan ooit den honger aen haer hart knagen; het was als of hare ingewanden, ja haer gansch ligchaem werd aen stukken getrokken; en, eventwel, zy zegde niets, om de droefheid harer kinderen niet te vergrooten. De dood alléén zou

het uiteinde zyn van al dit wee! Zy zou hare kinderen alleen op de wereld moeten laten: dit stond haer te wachten - en die gepeinzen folterden haer, deden haer gemoed overstroomenen hare tranen vlieten.

Het jongste knaepje, door het geween zyner moeder de wond zyns harten op nieuw geopend voelende, begon ook te schreijen en riep weldra met eene zwakke stamelende stem:

- Och, ik heb honger, moeder!... Ik heb honger! - Die woorden drongen door Anna's ziel als een moordpriem. Zy liet een schreeuw, viel achterover op haer strooi, bedekte beur aengezicht met beider banden en kreet met heessche stemme:

- Och, myn God!... nu is het met my gedaen!... dat het noodlot my nu den laetsten slag maer toebrenge.... ik bezwyk!..

- Moeder lief! ween toch niet, och toe?... Ach, ik heb zoo'n verdriet als gy droef zyt!... Gy zult immers toch niet sterven, moeder!... morgen zult gy genezen zyn... kunnen werken en dan zult gy ons eten kunnen geven, - nokte Frans, en dan zegde hy lot zyn broerken: - En gy, Jefken, zwyg nu toch ook, och toe!... koom u hier by moeder leggen; wy zullen samen onze avondgebedekens lezen en dan slapen - en slapende zullen wy geen' honger meer voelen....

Nu wischte hy zyne tranen af, welke als perelen aen zyne vingeren schitterden, en na weinige stonden ging hy, bewogen, voort:

- Och, moeder! lieve moeder! sterf toch niet!... want wie

zullen wy dan hebben op de wereld om ons te troosten?... Ach! wat zyn wy toch ongelukkig!... Waerom hebben wy geen vader, zoo als andere kinderen, die ons het noodig voedsel kan aenbrengen!...

Die woorden ontwaeklen de rampzalige vrouw uit hare bedwelming; zy rigtte zich eensklaps half op, en kreet - terwyl een vloed van tranen over hare koonen stroomde:

- Hemel!... wat zegt gy, myn kind?... Och zwyg toch, zwyg in Gods naem!... want gy doorsteekt myn moederhart en opent eene wonde, die my reeds zoo veel heeft doen lyden!... O, gy zult brood hebben, myne kinderen!... Gy zult brood hebben!... Maer... geld!... O ja! ik heb vier oordjes... daer, Fransken - ik kan niet langer uwe kreten meer hooren, niet langer uwe tranen zien vloeijen - Dáér, neem... hael voor u en uw broertje een stuiversbrood... - En zy reikte het jongsken het geld toe.

Op dit oogenblik ging de kamerdeur open.

- God! wat zie ik?.. o, dit is te veel lyden! - riep eene vrouwe uit, binnen tredende, - dáér, daer is eten en drinken, lieve kinderen! - En zy zette een potje met warmen koffy, eenige boterhammen en eene telloor met gestoofde aerdappelen voor de kleinen neêr en dan wischte zy met den vinger eene traen van medelyden af, welke aen hare oogleden blonk.

Die vrouw was Trees, eene gevoelige ziele, welke de benedenkamer des huizes bewoonde.

Het is ons onmogelyk uit te drukken wat de drie ongelukkigen

gevoelden by de verschyning der weldadige vrouw. Deze was gewis de schutsengel welken God hun gezonden had, op het oogenblik dat zy onder het wigt van wee gingen bezwyken. Een scherpe kreet - de kreet der verlossing, steeg te gelyker tyd uit den mond van moeder en kinderen, en deze laetsten wierpen zich aen den hals der goede Trees en overlaedden haer met zoenen.

- Genoeg! genoeg! lieve kinderen, - sprak deze gansch bewogen - verzadigt u thans maer spoedig... Die warme spys zal u goed doen!... O, wat zyt ge toch braef!... o ziet, ge zyt engeltjes!...

Nu zetleden de knaepjes zich met gretigheid aen het eten; met vreugdevolle blikken aenstaerden zy de spys - en, op dien stond, was er op hunne aengezichten eene zoo zalige blydschap te lezen, dat de goede Trees, zulks ziende, van bovenaerdsche vreugde haren boezem als overgoten voelde en in geestdrift uitriep: - O, wat zyn ze gelukkig, degenen die bemiddeld zyn. Hoe zoet is het toch den ongelukkigen te kunnen bystaen!...

En Anna? - Zy vond in het eerst geene woorden, om haren dank te betuigen aen hare vriendin; slechts drukte zy de hand dezer aen haren boezem, bestrooide dezelve met warme tranen en sprak eindelyk: O Trees! goede vrouw, ik dank u!... gy hebt myne kinderen uit de armen van de dood verlost en - ...

- Zie, Anna - viel deze haer in de rede - indien ik u iets verzoeken mag: bedank my dan niet, maer loof en dank den Heere; want hy is het die my tot hier gezonden heeft, - zie hier

hoe: Naer den zolder gaende, trof, wanneer ik hier juist aen de kamer was, een schreeuw myne ooren. Die kreet ging door myne ziel en deed my sidderen. Ik bleef luisteren, nieuwsgierig om te weten wat dit mogt beteekenen, en toen hoorde ik weêr eene zwakke stemme smeekend uitroepen: - Och, ik heb honger, moeder! ik heb honger! - Dit was my genoeg; te veel had ik reeds vernomen; myn hart brak van pyn; ik snelde naer beneden, greep het avondmael dat ik juist voor myn huishouden had bereid en bragt het uwen kinderen... en nu - o! zie eens, Anna, hoe vrolyk zy nu zyn!...

- Trees! Trees! - snikte de zieke - gy wilt niet dat ik u dankbaer zy voor uwe weldadigheid, niet waer; gy zegt dat ik God moet loven; welnu - dank zy hem!... maer gy, Trees, - gy zult my toch niet beletten dal ik u zegene!... O, Trees! zie, wist gy wat ik gevoel, en kon ik uitdrukken wat myn hart zegt op dit oogenblik!... doch, dit is my onmogelyk!... gave God dat ik nog van myne ziekte herstelde en weldra werken kon, zie, dan zou ik niet alleen, myn leven lang, den zegen des hemels over u roepen, Trees; maer u ruimschoots over uwe weldaed beloonen.' - En nu zakte heur hoofd op de hand harer vriendin.

Eene beek van stille tranen vloot over de wangen van Trees; zy zette zich op hare knien, nam de kranke moeder in hare armen en sprak dan met bewogen stem:

- Zie, Anna, uw ongeluk is groot - en waerlyk gy hebt

zulks niet verdiend. Edoch, troost u! het zal wel eens beteren; God zal niet gedoogen dat eene zoo goede moeder, als gy, aen hare kinderen worde ontrukt! - Na lyden zal verblyden komen. -

- Mogt gy waerheid spreken, vriendin!... maer ach! ik voel het: Ik ben te ziek en te zwak... - stamelde zuchtend de rampzalige.

By deze woorden liet Trees haer los, sprong op, sloeg de handen voór haer aengezicht en riep uit:

- Ja, Anna, gy zyt zwak!... gy hebt honger!... maer toch zult gy nog niet naer het eeuwig vaderland opvaren!... neen! neen!... o God, behoud toch deze goede vrouw in het leven!... - Anna, schep moed... nog eenige oogenblikken en gy zyt gered... ik heb nog een stuk van vyf-en-twintig centen en ga... - Snel, als de wind, vloog zy de kamer uit en verdween.

De rampzalige moeder wist niet wat peinzen over de schielyke verwydering harer vriendin. Zy had de laetste woorden wel gehoord welke deze gesproken had, maer zy kon er den eigentlyken zin niet van bevroeden. Was Trees mogelyks voornemens haer eenigerwyze bytestaen? In afwachting dat de oplossing van dit raedsel zou geschieden, dankte Anna den hemel en zegende hare goede huisgezellinne.

En - dan sloeg zy hare blikken weêr op hare kinderen - en eene hemelsche blydschap glom allengs op haer bleek aengezicht; vonkelende waterdruppelen gleden glinsterend over hare wan-

gen; eventwel, ditmael waren het geene tranen van smart, maer van vreugde. Zy waren de tolken van het zalig genoegen dat de zwakke, op dit oogenblik, in haren boezem voelde ontstaen - genoegen dat alleen eene moeder smaken kan, die hare kinderen uit de armen van den dood gered ziet.

Toen Trees terug kwam, vond zy de kleine knapen aen Anna's zyde liggen.

Aenstonds nam zy de kranke vrouw in haren arm en eene kom wyn aen dezer lippen brengende, sprak zy: - Daer, Anna, drink; dit zal u versterken! -

Anna voldeed aen dit verlangen, wierp, terwyl zy het vocht inzwolg, menigen dankbaren blik op de weldadige vrouw en zei daerna op zachten toon:

- O, ik dank u, Trees!... wat zyt ge toch goed!... gy redt my het leven en zie - ik zeg het nog eens - ik kan u niet beloonen, maer God zal dit voor my doen: Ja, Trees, gy zult nog wel eens gelukkig zyn! -

- Ik eisch geene belooning, Anna, want ik heb slechts mynen pligt gedaen. Onze goddelyke Zaligmaker heeft ons immers geleerd dat wy onzen evennaesten moeten helpen en bystaen, - antwoordde Trees met nadruk.

- Och, dat hy u eene schoone plaets in zynen schoonen hemel verleene!... - zuchtte Anna met aendoening.

Trees antwoordde niet. - Na eene poos, liep zy naer beneden en kwam weldra, met eene matras en een pluimen oorkussen,

terug boven. Zy legde het bed op het stroo en vleide er de ongelukkige moeder op neêr. Daerna sprak zy:

- Anna, thans moet ik u verlaten. Myn man gaet aenstonds van zyn werk te huis komen en ik moet zyn avondmael nog bereiden. Wees nu maer gerust! slaep wel, met uwe lieve kinderen! de Heer zal alles schikken! morgen zal ik u eten bezorgen; ik ben ook niet ryk, wel is waer, maer ik kan er niets aendoen. Gy zult misschien weldra kunnen werken of ten minsten in staet zyn om van goede lieden eenigen onderstand te vragen.

- Ach, Trees! Trees! doe my daer toch niet aen denken; want, zie, die gedachte valt my zoo bitter - stamelde de zieke.

- O, gy zyt ook al een eerzuchtig hart, zoo wel als ik, Anna. Ik begryp dat dit u hard zou vallen, maer de nood dwingt dikwils en noodzaekt ons dingen te doen, die tegenstrydig zyn met onze tederste gevoelens; doch ik zal daerover zwygen. Inmiddels zal ik u helpen, Anna, zooveel ik kan, en, indien gy niet gezond wordt, dan zal ik naer het bureel van weldadigheid gaen, om u naer het gasthuis te doen vervoeren en dáér zult ge weldra hersteld wezen.

- God! en wat moet er dan van myne kinderen geworden?

- Bekreun u daer niet mede, Anna. Ik - ik zal inmiddels hunne moeder zyn en zy - zy zullen myne kinderen wezen.

Die goedige woorden drongen tot in het diepste van Anna's ziel door; zy voelde zich geschokt en ontroerd - en weenende van herkentenis, stak zy hare armen uit en riep tot hare vriendin:

- O, snel in myne armen, Trees, opdat ik u aen myn harte drukke; want zie, ge zyt een engel!... - En eene vurige omhelzing volgde op deze woorden.

Eenige oogenblikken later, drukte de gevoelige Trees de kleine kinderen nog eens aen haren boezem, zoende hen op hunne mollige wangjes en gezegd hebbende: - Slaep gerust, Anna! slaept wel, lieve kinderen! God waekt over u! - begaf zy zich naer beneden.

Anna's gemoed schoot vol, toen hare vriendin verdwenen was en zy aen dezelve dacht; heete tranen vloeiden wederom stil op haren schoot; en, na weinige stonden, de handen te samen gevoegd naer den hemel verheffende, riep zy uit:

- O Heere! het is dan waer dat gy nooit degenen verlaet, die op u betrouwen. Ik was in nood: En Gy hebt één uwer engelen gezonden om my te verlossen!... dank zy u, o God! eeuwig dank!

Fransken en Jefken dankten insgelyks den Almagtigen. Zy zetteden zich op de knien neêr, voegden de handjes te samen en stamelden hunne avondgebedekens, welke, als een welriekende wierook, tot den troon des Allerhoogsten opgestegen. Daerna vleiden zy zich neder op het bed, aen de zyde hunner moeder. Deze nam hen in hare armen en weinig oogenblikken daerna sliepen zy in. Intusschen was het lichtje uitgedoofd en de donkerheid des nachts heerschte in de kamer. Deze had echter al hare akeligheid verloren. En - was de engel der hoop by Anna's stroobed dan niet neêrgedaeld? -

II.

Anna zag het eerste levenslicht te Brugge. Hare ouders behoorden tot de geringe volksklas en waren derhalve genoodzaekt hun bestaen in het werk hunner handen te zoeken. Zy waren echter te vrede met hun lot. Zy konden hun dagelyksch brood winnen en als eerlyke en eenvoudige lieden doorgaen. Dit was hun genoeg: Zy waren gelukkig en tot toppunt van heil, zagen zy hunnen echt gezegend, door eene lieve spruit, de tedere Anna. Zy aenzagen dit kind als den ryksten schat, welken zy op aerde bezitten konden. Niet wonder dan, dat zy al hunne krachten, al hun vermogen in het werk stelden, om de jonge Anna eene geschikte opvoeding te geven. - Van haren kant, beantwoordde deze de verwachting harer ouders. Zy onderscheidde zich van jongs af

door eene voorbeeldige kinderliefde; zy groeide op in eer en deugd, was in haer slach als eene lelie tusschen de doornen en maekte aldus het aerdsch geluk, de wereldsche zaligheid harer ouderen uit. Ja, met regt mogten deze fier op hunne dochter zyn! Anna's prille jeugd vloog kommerloos en heilvol om, en wanneer de natuer in haer ontwikkelde en zy tot de vrouwenjaren opklom, dan meer dan ooit verstrekte zy haren ouderen tot zoeten troost, en zy zelve voelde zich hoogst gelukkig; ja, dan stond zy te schitteren in den aenlokkenden bloemhof der jeugd, even als eene bekoorlyke rooze in eenen prachtigen bloemhof. En, gelyk eene geurige bloem de vlinderen tot zich lokt, zoo ook kon Anna, door eene onbegrypelyke tooverkracht, menigen jongeling aen haer bekoorlyk, ja engelachtig schoon boeijen, menig een zou al wat hy bezat opgeofferd hebben om van haer bemind te zyn; menig een dong naer heure hand en stelde, om haer tot echtgenoote te verk rygen, alles in het werk by hare ouders; doch, Anna alléén kon over eene keuze beslissen en voor geen' enkelen van al hare aenbidders, voelde zy tot hier toe eenige toegenegenheid. Dit bleef echter niet lang duren. Het naemloos heil der min ontvlamde weldra in der schoone zwoegend hart. Zy moest eene keuze doen - en schonk haer hart en hare liefde aen een' jongeling, schoon van gestalte, die zich door deugd en zoetaerdigheid onderscheidde en in wiens ziel de edelste gevoelens zetelden. Zy werd zyne gade.

Daer het ons onmogelyk zyn zou uittedrukken wat er in een

minnend hart omgaet, wat zaligheid er in verborgen ligt en wat zoet genot het smaekt, aengezien alsdan de ziel, ontgloeid door een gevoel den engelen eigen, hare slaefsche boeijen, als het ware, schynt afgeworpen te hebben en verre van den wereldkring in reiner en zaliger sferen te zweven, - zoo zullen wy niet trachten te beschryven wat er in Anna's boezem omging, van het oogenblik dat zy eenen jongeling harer weerdig, beminde. Alleen zullen wy zeggen dat zy menigmael het reinste en zaligste genot smaekte aen den kloppenden boezem haers hartenvriends! Ja, menigmael deed de liefde zoete tranen vloeijen over de wangen der gade, wanneer zy hare tedere blikken spiegelde, in de van liefde vlammende oogen haers echtgenoots, en - wanneer zy soms aen zyne zyde gezeten, in zalige verrukking, op haren zwoegenden schoot nederzag, ô dan was zy de gelukkigste der vrouwen! dan zag zy vreugdevol het oogenblik te gemoet, waer op zy hem minnelyk de vreugd haers gezegenden schoots zou kunnen aenbieden, en dezelve, met den vaderzegen overladen, aen haer moederbarte troetelen.

Eilaes! na drie jaren huisselyk geluk verdoofde, in eens, hare gelukstar - en begaf haer. Zwarte onweärswolken pakten samen boven haer hoofd - en een enkel oogenblik verydelde al haer heil in wee, al hare vreugd in bittere smart.

Ziet hier hoe:

Victor - zoo was de naem van Anna's echtgenoot - werd te Brussel geboren, uit ouders, behoorende tot de bemiddelde bur-

gersklas. Nooit had hy zyne moeder gekend, want zy was gestorven, toen hy nauwelyks een jaer oud was. Zyn vader was koopman. Eenig kind zynde, werd Victor, toen hy achttien jaren telde, te Brugge by een oom besteed, om zich aldaer op den handel toeteleggen. De jongeling gedroeg zich wel en was zoo ieverig, leerde alles zoo gemakkelyk aen, dat hy in weinige jaren al zyne kantoor-makkers in handelskennis overtrof en als eerste klerk by zynen oom aengenomen werd. Middelerwyl had hy de schoone Anna leeren kennen en beminde haer zoo vurig, dat het leven hem welhaest zonder haer zwaer viel en hy, tegen den wil zyns vaders en na wettiglyk zyne toestemming gevraegd te hebben, met haer in den echt trad.

Sints dit oogenblik werd de jongeling van zynen vader miskend en door zyn oom met streng en misnoegd gelaet aenzien. Had deze, in weêrwil van alles, geene zekere genegenheid voor Victor gekoesterd, voorzeker zou hy hem ook op de aenvraeg zyns vaders verstooten hebben. Byna twee volle jaren duerde die vyandschap tusschen vader en zoon; deze was inmiddels ook vader geworden. Eensklaps, echter, ontving Victor een brief uit Brussel gedagteekend, waerin zyn vader zich pligtig jegens hem verklaerde van onbezonnenheid en ruwheid, waerin hy des jongelings huwelyk met. Anna goedkeurde en te kennen gaf dat in het toekomende alle haet tusschen hem en Victor zou ophouden. Men kan oordeelen hoe zoet die verzoening den jongen echtgenoot viel! Hy zag in eens eene heilzon voor hem opgaen en hy toefde

geen stond om zich te Brussel te gaen werpen in de armen van hem, wien hy het bestaen verschuldigd was. Die vriendschap bleef lang voortduren en won zelfs dagelyks in nauwheid aen.

Inmiddels kregen de handelsbetrekkingen van Victor's vader met een handelhuis in Batavia eene slechte wending. Eene reis werd noodig geoordeeld om alle intresten gade te slaen en Victor zag zich genoodzaekt te vertrekken. Zoodra Anna die tyding ontving, stond zy als verplet. Die verwydering haers echtgenoots baerde haer diepe droefheid - en ofschoon zy niet twyfelen mogt aen zyne trouw en liefde, verontrustte nogtans eene onheilvoorspellende gedachte gedurig en zoo geweldig haren geest, dat men vreesde dat eene teering haer zou hebben doen kwynen en langzaem wegsterven.

Het afscheid tusschen beide echtgenooten was kort, maer aendoenlyk. De tyd van Victor's afwezigheid kwam Anna eindeloos voor. Hy vloog eventwel om; de dag der wederkomst brak aen; - doch, Victor keerde niet. Een ruime tyd verliep sints weder; niets vernam de jonge vrouw van haren echtgenoot en de brieven welke zy schreef, bleven onbeantwoord. Zy was ontroostbaer. Dag en nacht weende zy en zelfs was het haren ouderen niet gegeven, alhoewel hun gevoelig hart door felle smart werd gegriefd, haer te troosten. Haer oom ook, kon haer geene tydingen over Victor mededeelen; haer vader had insgelyks Brussel verlaten en niemand wist waer hy was gegaen en waer hy verbleef.

Eindelyk moest het onmeèdoogend lot den moed der jonge

vrouw ter neêr drukken en haer drie gevoelige slagen toebrengen. Eerst werd beur vader haer ontrukt door den dood; weinig tyds daerna, mogt zy de oogen harer moeder sluiten en - nauwelyks was deze de rust ingegaen, of zy, Anna, ontving de droeve tyding dat haer echtgenoot en dezes vader zich beiden om het leven hadden gebragt, om reden dat zy hunne fortuin hadden verloren.

Dit was te veel voor eene zwakke vrouw, zoo als Anna. Onder zulke harde slagen moest zy onvermydelyk bezwyken. Hare droefheid veranderde weldra in wanhoop. Het bestaen werd haer eene gedurige martelie. Zy vond nergens meer rust; weldra verkocht zy al heur goed, verliet Brugge, vlood verre van maeg en bloedverwanten en zwierf van stad tot stad, van dorp tot dorp, alléén, met hare kinderen. Niemand vernam iets van haer; zy hoorde van niemand meer. Niemand kon zeggen waer zy verbleven was; en zy - zy wist niet hoe het met hare naestbestaenden stond. Zy was onder de menschen en het menschdom was voor haer slechts uit drie persoonen samengesteld: zy zelve en hare twee zoontjes. Zy kon het brood voor zich en hare kleinen winnen; maer de droefenis en de arbeid ondermynden allengskens hare gezondheid; zy begon te kwynen, kon niet meer werken; hare middelen van bestaen krompen merkelyk in, en gevolgentlyk was er te vreezen, dat de ongelukkige weldra tot den bedelstaf zou vervallen zyn. Dit gebeurde ook. Na zeven jaren gedoold te hebben, kwam zy te Antwerpen woonen en wy

hebben gezien tot wat medelydensweerdigen staet van armoede Anna door ziekte gekomen was. Sedert acht maenden woonde zy aldaer, en - daer ook kende zy nog byna geen mensch; daer ook, dorst zy aen niemand haren nood klagen; daer ook was zy bannelinge te midden eener tallooze menigte volks. Voor allen rykdom bezat zy slechts haer lieftallig kroost - de eenige, wel is waer, voor eene moeder! - Ook was het alleen die kostelyke schat, die haer tot hiertoe aen dit jammerdal gehecht hield en haer vaek eenige vergenoeging had gegeven. Doch thans - woog die heilzame naem van *moeder* zwaer op haer hart! Was zy gezond geweest, had zy het noodig voedsel haren kinderen kunnen verschaffen, dan ja, zou die naem nog een balsem voor haer leed geweest zyn; maer nu - nu verbitterde hy hare smart. Reeds had zy de weinige meubelen, welke haren huisraed uitmaekten, beurtelings moeten verkoopen, om hare kleinen te voeden; gelyk wy gezien hebben bezat zy niets meer en tot overmaet van ongeluk, was zy voor de eerste mael gedwongen geweest hare zoontjes te laten bedelen. En - is er wel iets smartelyker voor eene moeder, dan hare kinderen tot zulken staet vernederd te moeten zien?

III.

Hernemen wy den loop onzer geschiedenis. Het is in den morgein van den tweeden dag volgende op den schrikkelyken avond, wanneer ons verhael aenvang neemt. De twee kinderen welke wy reeds kennen, zyn als naer gewoonte, naer S. Jakobskerk gegaen, om mis te hooren. - Zy knielen voor het altaer der H. Maegd, aen hetwelk de priester mis leest, en bidden God vuriglyk voor de behoudenis hunner teedere kranke moeder.

Op eenige stappen van hen, zit een heer, die, volgens het zyne statige houding, deftig voorkomen en trotsche kleeding aenduidt, een mensch is, in den bloei des levens en van eenen welhebbenden stand. Hy beziet aendachtiglyk de kleine knapen; slaet al hunne bewegingen gade; vindt op hun gelaet eene zachte treu-

righeid uitgedrukt; meent in hunne oogskens eene engelachtige vriendschap te lezen, en in hunne bedrukte houding en onder hunne arme, doch niet slordige kleeding, denkt hy het ware ongeluk, de eerzuchtige armoede, te herkennen. Nu en dan, slaet hy ook wel eens een' navorschenden blik op andere, in de nabyheid zittende arme kinderen; doch in geen een dezer, treft hy datgene aen, wat hem aen Anna's zoontjes kluistert. Maer wat toch mag hem zoo zeer aen deze kleinen boeijen? - Hy is bleek en schynt ontsteld te zyn; onderscheidene gepeinzen moeten beurtelings en schielyk achtereenvolgend in zynen geest ontstaen en hem leed veroorzaken; zyn hart moet gefolterd zyn, want de gevoelens zyner ziel zyn opzyn aengezicht afgeschilderd. Kent hy misschien die kinderen?... of is het enkel medelyden dat hy voor hen gevoelt?...

Wyl hy aldus in gedachten verzonken zit, komt de stoeltjeszetster by hem, om den vastgestelden penning voor zyn stoel af te halen; hy houdt dezelve eenige stonden staen, steekt haer een stuk geld in de hand en fluistert haer, terwyl hy met den vinger de jongskens aenwyst, eenige woorden in het oor.

De stoeltjeszetster gaet oogenblikkelyk tot de kleinen, spreekt hen aen en geeft hun iets. Fransken en Jefken kussen hunne hand - en nu is er op hunne aengezichten eene zoo zachte blydschap, eene zoo vurige dankbaerheid te lezen; uit hunne oogskens straelt een zoo helder vuer van viendschap, dat de heer, zich gansch ontroerd gevoelende, niet langer in de kerk meer blyven kan en by

het uitgaen eene traen van aendoening van zyne wangen wischt.

De mis is uit: - Bly huppelen de twee jongskens naer hunne woonst, om aen hunne moeder de gekregene penningen te overhandigen. Sinds lang hebben zy zulke zachte vergenoeging niet meer gesmaekt, zy schynen vleugelen te hebben, en - in hunne kinderlyke eenvoudigheid, denken zy: - O wat zal onze lieve moeder nu verheugd wezen! Nu zeker zal zy genezen, want, met dit geld, zal zy, voor haer en voor ons, voedsel kunnen koopen! - En nu naderen zy de wooning... ylen naer boven...

.....En - moeder! moeder lief, wy zyn gered! roepen zy; doch alles blyft stil, zy roepen nogmaels en streelen de hand hunner moeder; doch, hunne kreten en liefkozingen blyven onbeantwoord. Anna blyft beweeg- en sprakeloos.

Wat toch is er van hunne moeder geworden?

- Ach!... Jefken, moeder is dood! -

- Frans! Frans! moeder is dood! -

Roepen de knapen in eens elkander toe; zy vallen in elkanders armen, liggen borst aen borst, zakken op den koudon vloer neêr - en weenen; rigten zich weêr op, knielen aen de voeten hunner moeder, aenroepen God met luider stemme, smeeken de troostersse der bedrukten om voorspraek by den Heere... O! schokkend, droevig naer is dit tafereel! Even, als weleer de Engelen in het graf by de sterfelyke rest des Verlossers knielend zaten te bidden, zoo ook baden de jongskens geknield by het roerloos ligchaem hunner moeder.

In eens springt Frans op - wil naer beneden loopen...

De kamerdeurgaet open... en Trees, de vrouw welke wy reeds kennen, treedt binnen. Zy brengt de ongelukkigen voedsel.

Frans vliegt haer wanhopig om den hals.... Zy beziet hem verschrikt, staert bang het vertrek rond, wordt bleek, kan niet spreken, stamelt eindelvk met beklemde stemme: - Wat is er... kind?...

- Ach! dood!... dood!... - is al wat het kind kan uitbrengen.

- Hemel!... is dit waer? - gilt Trees, en zy treedt tot het bed, grypt bevend de hand van Anna vast, staert bevreesd en met doffen blik op dezelve, als schynt zy naer iets te luisteren, en roept na weinige stonden uit: - Dank!... o Heere, dank!... zy leeft!.. O nader, Fransken!... snel in myne armen, Jefken!... uwe moeder leeft nog!... - En beide kinderen lagen aen haren boezem gekneld.

Nu eerst begon Trees te weenen; haer eerste schrik was voorby en het deed haer goed tranen te kunnen storten. Door troostende woorden en liefkozingen, gelukte het haer de kinderen gerust te stellen en hun te doen gelooven dat hunne moeder welhaest zal hersteld zyn. Deze was niet dood, zooals de knapen en Trees zelve het eerst dachten. Die doodsche kalmte, welke de zieltogende eenigen tyd genoten had, was slechts de voorbode van eene hevige koorts, die zich allengs verklaerde en in minder dan eene halve uer tot haren hoogsten graed was geklommen. Zoodra de krisis voorby was, kwam Anna allengskens tot het bewustzyn terug.

Wanneer de ongelukkige de oogen had geopend, sprak Trees:

- Anna, gy hebt my eergisteren te kennen gegeven dat, in vergelding van de hulp welke ik u toebragt, gy my wel eens zoudt dankbaerheid bewyzen, indien zulks in uw vermogen was; welnu, thans heb ik u een verzoek te doen: wilt gy myn verlangen inwilligen? -

- Ach, Trees, spreek in Gods naem! - viel de kranke haer in de rede. - Maer wat toch kan ik voor u doen, in dit oogenblik?... Doch, spreek, Trees! spreek: wat wilt gy? -

- Dat gy mynen raed volge en u naer het gasthuis latet vervoeren, opdat gy de gezondheid zoudet terugkrygen - hernam Trees.

- Ach, vriendin!... en... zal ik myne kinderen kunnen verlaten, zeg?... - snikte de rampzalige moeder.

- Is het niet beter, er voor eenen korten tyd van afgescheiden te zyn, dan dezelve voor eeuwig vaerwel te moeten zeggen?... Zie, Anna, ik kan er u niet toe dwingen, dat is zeker; ik verzoek het u slechts, omdat ik uw lyden niet meer kan blyven nazien. De maet uws ongeluks loopt over. Ik hoopte een oogenblik dat gy zoudet herstellen; doch het is er verre van af dat ik die hoop vervuld moge zien. Gy wordt iederen stond kranker; eene brandende koorts heeft u thans reeds aengegrepen en wie weet, wat het einde van dit alles zal zyn! Gy kunt beslissen. -

- Ach, Trees! indien het dan toch zyn moet, zie, dan stem ik toe. O wat zyt ge toch goed van voor my te zorgen!... ik dank u!... - stamelde Anna zuchtend.

- Welaen! nu ben ik verheugd - sprak Trees. - Heb nu maer moed en eet een weinig, indien gy zulks kunt doen; dit zal uwe krachten herstellen. Dezen namiddag, zal ik naer het kantoor van den arme gaen, om een briefje voor den doktor, opdat gy eene plaets in het gasthuis moget krygen. Inmiddels ga ik wat hout halen en hier een klein vuer ontsteken, opdat gy uwe koude ledematen een weinig zoudt kunnen verwarmen. - En dit zeggende, drukte zy nogmaels de hand der kranke moeder.

Middelerwyl hadden de jongskens aen hunne moeder de onverwachte ontmoeting van den vreemden heer in de S. Jakobskerk uitgelegd en haer de gekregen penningen overhandigd. Deze gaf dezelve aen Trees, wen zy met het hout boven kwam, om er eenige levensmiddelen voor aen te koopen.

Weinige stonden daerna, brandde er een klein mutsaerdvuer in den haerd en Fransken en Jefken warmden hunne handen. Anna kon, met veel moeite, een weinig voedsel nuttigen.

IV.

Terwyl dit alles in Anna's arme wooning gebeurde, greep er, niet verre van daer, in eene tamelyke fraeije wooning in de.... straet gelegen, een tooneel plaets van eenen geheelen anderen aerd. De lezer gelieve ons aldaer te volgen.

In eene benedenkamer dier huizing zat, in eenen leunstoel, een man, in diepe gepeinzen verzonken. Het was de heer, dien wy reeds hebben leeren kennen in de S. Jakobskerk. Wy zullen hem den naem van *Van Loover* geven.

Zoo als wy gezien hebben, had hy de kerk verlaten, omdat het zien van Frans en Jefken hem had ontsteld; doch, in plaets van, als naer gewoonte, eene morgend-wandeling te kunnen doen, vond hy zich genoodzaekt dadelyk huiswaerts te keeren. Dáér had hy zich in een' zetel laten nederzakken.

En thans, thans zat hy met het hoofd zwaermoedig in de hand; zyn linker arm leunde op de tafel, terwyl zyn regter magteloos op zyn schoot hing. Diepe kommernis was op zyn bleek aengezicht uitgedrukt: Het scheen dat een inwendig leed hem fel moest folteren. Soms gleed eene droeve traen, welke hy moeijelyk bedwingen kon, over zyne wangen, en die traen viel glinsterend op de mahoni-houten tafel waerop hy leunde. Vaek ook steeg een bange zucht uit zyne borst op: het was alsof die zucht uit het diepste zyner ziel opklom.

Eensklaps sprak hy, geheel ontroerd:

- O, die droom was ysselyk!... wat armoede!... wat lyden heb ik gezien!... en, zou dit alles waerheid zyn? zou dit wel wezenlyk bestaen?... Ach! indien dit zoo is, waer is dan Gods regtveerdigheid?... waerom bestaet er geene gelykheid onder de menschen? waerom is deze zoo ongelukkig, terwyl gene zich in wellust en genot baden kan? Is God dan niet ons aller vader en zyn wy allen zyne kinderen niet?.. Maer wat zeg ik: Gods alvoorzienigheid heeft het alzoo geschikt; want, zou de wereld anders wel bestaen kunnen? zou de eene mensch wel voor den anderen willen onderdoen? O neen! en toch wie van beiden is het meest te beklagen? Is het niet de arme? want, is hy niet een verlaten en uit de maetschappy gebannen schepsel? is hy niet een zwerver op den aerdbodem? wordt hy niet geboren, met de kenmerken des ongeluks op het voorhoofd geprent? en, is hy van de wieg af, niet bestemd om de slaef te zyn zyner medemenschen, de

ryken? Doch waerom heeft de ryke geen medelyden met zynen rampzaligen broeder? is de ryke dan niet de afgezant des hemels, door de Almagt op de wereld geplaetst, om aldaer den vrede te doen heerschen en de goederen die de aerde voortbrengt aen de menschen uit te deelen? Maer is myne eigene handelwyze wel geregeld naer myne woorden? O, neen! duizendmael neen! ik ook ben, tot hier toe, ongevoelig geweest aen de kreten en jammerklagten der ongelukkigen! ik ook ben een wreedaerd!... Liever dan myne broederen in den nood by te staen, verteer ik myn geld in vermaek, te midden van eenige vrienden, vrienden die my misschien slechts toegenegen zyn, omdat ik ryk ben!... Ik heb vreugde gesmaekt: Ja, maer vreugde die kortstondig was, vervloog als de rook, niets van haer zoet achterlieten dikwils zelfs pyn en ziekte voor gevolg had; en nogtans ik had eene lange en innige vergenoeging kunnen genieten, met goed te doen aen mynen ongelukkigen medemensch! O, waerom heb ik dat niet eerder begrepen?... Welaen! myn voornemen staet vast. Het is uit met feest en avondparty!... O, kon ik die twee lieve kinderen nog eens zien!... zy waren misschien zoo diep ongelukkig!... Zy, zy waren het, die my in myn droom zyn voorgekomen en wier beeldtenis my immer vóór den geest zweeft!... Ach, die droom!... zie ik mag er niet aen denken, want dan zou ik in den grond zinken!... Maer... is misschien al hetgeen ik in myn' slaep zag, slechts niet uit ylhoofdigheid voortgesproten? want myn geest was afgemat. Mogelyk ook heeft God my, in een

droom, zyn wil doen kennen en my aengewezen hoe ik een beter gebruik van den overvloed myner schatten kan maken, met ze uit te deelen aen menschen, die misschien van honger en koude sterven; want de winter is streng en er is veel armoede! O, wat er ook van zy: die schrikkelyke droom doet my het koude zweet uitbreken!... - En nu verzonk hy in diep nadenken.

Inmiddels was eene vrouw het vertrek binnen getreden, en had de laetste woorden des gefolterden afgeluisterd. Die vrouw was de kamenier des heeren Van Loover. Dezes huisgezin was slechts samengesteld uit eene dienstmeid en de binnengetreden juffer, het overzicht hebbende van het huishouden. Die kamenier was eene hooveerdige en listige vrouw, ofschoon juist niet kwaed van aerd. Zy was tamelyk wel gevormd en schoon. Zy hoopte niets meerder dan eenmael de echtgenoote te worden haers meesters en zocht derhalve, op alle mogelyke wyzen, hem te behagen. Zy had, zooals wy zegden, de laetste woorden haers heeren gehoord; doch, derzelver zin en beteekenis begreep zy niet. Er lag voor haer een geheim in dezelve besloten en dadelyk had zy het voornemen gevormd van met list achter de waerheid te geraken.

Na eene poos, naderde zy stil tot Van Loover en vroeg met gemaekte verwondering, eene geveinsde belangstelling en met zachte stemme:

- Hoe komt het, mynheer, dat gy uwe gewoone wandeling niet doet? zyt gy ongesteld?...

Die woorden trokken den lyder uit zyne mymering. Hy antwoordde:

- Ik ben reeds uitgegaen, Louiza, doch ben ras moeten terugkeeren, want ik voelde my niet wel te pas.

- Het is misschien slechts het gevolg der onrust waerin gy verkeerd hebt om alles voor het gegeven avondfeest te regelen; doch, nu alles is uit den weg geruimd en gy wederom rust kunt genieten, zal die ontsteltenis weldra verdwynen - merkte de jonge vrouw op.

- Het is mogelyk, Louiza, alhoewel ik dit niet geloof. Wat er ook van zy, in het toekomende zullen wy dit trachten voortekomen.

- Wat wilt gy zeggen, mynheer?

- Dat ik geene avondpartytjes meer geven zal; maer de rust boven alles beminnen.

- O! dit is toch geen ernst, mynheer. Geene avondfeesten meer geven! dit meent gy niet!... - viel de juffer lachend in, hare handen te samen slaende.

- En dit heb ik nogtans besloten - was het nadrukkelyk antwoord.

- O, mynheer, - hervatte Louiza, - dan geloof ik dat gy het u welhaest berouwen zult en van uw voornemen afzien; want, het leven zal u een last worden omdat uwe dagen te eentoonig zullen voorbygaen. Te meer ik denk dat de gewoonte meestal eene tweede natuer is, waervan men zich moeijelyk ontmaekt.

- Gy hebt misschien gelyk; doch, ik wil de proeve doen.

- Maer ik kan niet begrypen, wat u toch tol die beslissing mag gebragt hebben. Is het de vermoeijenis?... Ik wil bekennen dat, na het vermaek onze zinnen heeft gestreeld, of na eene hevige geestuitspanning, men dikwerf als dezelfde mensch niet is. Men is alsdan afgemat; men is droefgeestig; men mymert; men droomt van wonderbare dingen... - Louiza drukte op deze woorden en daer zy zag, dat dezelve indruk op haren meester maekten, ging zy voort: - Soms komen ook akelige verschynselen zich voor onzen geest vertoonen; maer, dit alles is ligt en klein in vergelyking met de vergenoeging die men smaekt, als men denken kan aen het genot dat onze harten heeft gestreeld en dat nog onophoudelyk voor onzen geest zweeft... en ook, de vreugd is wezentlyk, terwyl de droomen slechts hersenschimmen zyn.

- Wat zegt gy, Louiza, hersenschimmen?

- Ja, en meest al begoocheling en leugentael.

- En zeker dikwyls waerheid ook.

- Nooit.

- Gy spreekt al te ligtveerdig, Louiza; gy antwoordt zoo stellig, alsof gy de zaek zoo maer in eens beslissen wildet, en gy weet nogtans, zoo wel als ik, dat het reeds lang bekend en bewezen is, dat de droomen dikwerf voorgevallen of voortevallen gebeurtenissen voorstellen. Gy weet dat ze vaek den grootsten invloed hebben op des menschen leven. Welnu! hoe kunt gy

dan nog derzelver wezentlykheid en waerheid betwyfelen? Voor my, ik ben er lang van overtuigd en heb er heden nog de ondervinding van. Ja, Louiza, verwonder u niet over myne woorden. Ik ook heb een droom gehad, den nacht zelven van het laetste avondfeest, en die droom was verschrikkelyk. Nog immer zweeft hy vóór myn geest en zal ook eenen merkelyken invloed uitoefenen op myne overige levensdagen, weinig in getal of talryk; het is om het even, die droom heeft my op de gedachte doen komen van myne dagen voortaen in stille vrede en het beoefenen der weldadigheid voort te eindigen. O kon ik de nare verschynselen die ik zag, uit mynen geest bannen, ik zou blyde wezen, want nu, nu ben ik onsteld en kan geene rust vinden.

- Gy verschrikt my, mynheer. Gy wekt myne nieuwsgierigheid op: Is het dan die droom die u ziek maekt?... - sprak de jonge vrouw met geveinsde deelneming, zoekende de oplossing van het geheim te verhaesten.

- Die droom? vraegt gy, Louiza!... O, ja die droom! Maer nooit heb ik akeligere vertoogen gezien, dan dien nacht, nooit schiep myne inbeelding somberer tooneelen!... O! wat al armoede!

- Goede hemel!... en mag ik weten wat gy in uwen slaep gezien hebt, mynheer? - vroeg de freule, wier nieuwsgierigheid een schyn van belangstelling kreeg.

- Voorzeker. Doch zie, Louiza, indien ik u afschilderen kon, wat ik zag en gevoelde, dan zou uw hart van droefheid overloo-

pen. Myne woorden echter zyn daertoe niet krachtig genoeg; ik zou er u slechts eene koude en levenslooze schets kunnen van geven en...

- O spreek, mynheer: Leg my uw' droom uit, zooals hy u thans voor het geheugen staet; laet my kennen wat gy gevoelt; ik bid u?...

- Welaen ik zal zulks poogen te doen, - sprak van Loover, - luister:

- Het was avond. Het weder was streng en koud. Ik stapte door de straten onzer volkryke stad en op myn weg ontmoette ik arme menschen by honderden, die, beschaemd om by dage hun brood af te bedelen, in de duisternis rondzwierven om, onbekend, van hunnen ryken medemensch eenigen bystand te erlangen. Doch, hoe werden zy onthaeld! Hier, vroeg er een eene aelmoes aen dezen of genen welhebbenden voorbyganger, en al deze, verre van hunnen broeder eene milde hand toe te reiken, verweten hem zyne lui- en vadsigheid en snauwden hem barsch toe: Pak u voort! het is uwe schuld dat ge ongelukkig zyt!... gy kunt werken!... En dáér, aen eene prachtige wooning, waer duizend lichten flikkerden, waer de wyn, by beken, over het tafel stroomde, waer gulle kout en blyde lach de genoodigden vervrolykten, waer de vedel ging, waer het feest was, dáér stond een bedelaer aen de poort, smeekend, om de brokkelingen van tafelbrood; en men aenhoorde zyne bede niet; men aenzag hem als een kwaeddoener en, als een hond, joeg men hem weg.

Ginds, by het schouwburg, waer liefde en haet, vreugd en smart, heil en ramp op het tooneel nagebootst worden, dáér bevond zich een hoop arme behoeftigen, welke, niettegenstaende dat zy ieder oogenblik gevaer liepen van onder de voeten der peerden vertrappeld of onder de wielen der rytuigen verbryzeld te worden, eenige leniging in hun rampzalig lot van de ryken afsmeekten, en, geen enkel dezer, voelde zich geroerd by die sombere weeklagten; geen enkel voelde eene traen van medelyden onder zyn ooglid biggelen, by het zien en overdenken van het wezentlyk ongeluk zyner ongelukkige broeders. En die ryken nogtans hadden zich geschokt gevoeld, hadden geweend, by de styve en koude voorstellingen des onheils op het tooneel!... Verder, dáér vielen de kinderen door koude en honger afgemat op de killige steenen neêr en gaven den laetsten snik. De moeders bezweken met hare tedere wichtjes aen hare verdroogde borsten, en, niemand was dáér om haer ter hulp te komen.

Eensklaps kwam er verandering in het gezicht myns drooms. Ik bevond my in de armste wyken der stad. Eene koude rilling liep my aldaer over het ligchaem. Niets trof myn oog daer aen dan ziltige en naekte muren en ruwe bedsteden, waerop de inwooners dier sombere verblyven, hunne verstramde ledematen konden neêrstrekken. Het jonge kind stond bleek van honger en met bekreten oogen aen den schoot zyner droevige moeder; de zoon, zat, met de wanhoop in het hart, op eenen steen, by zynen braven gryzen vader, dien hy langzaem moest zien weg-

sterven, zonder hem te kunnen helpen; de dochter weende by de legerstede harer arme zieke moeder; de moeder smolt in tranen weg by de wiege haers stervenden kindjes; de vader des huisgezins trok zich wanhopig de hairen uit het hoofd, omdat hy geen werk had en zyne vrouw en kinderen van honger schier moest zien sterven. O! ik hoorde, ik zag van alle kanten niets dan de angstige kreten der jonge kinderen, de klagten der dochteren, de tranen der moeders, de zuchten en wanhoopskreten der zonen en vaders.

En, al wat ik zag verdween weêr eensklaps voor de oogen myner ziel. Er deed zich nu een nieuw tafereel op: Het was eene kleine, donkere en ledige kamer. In een hoek derzelve, lag op een bed van strooi eene jonge vrouw in doodsgevaer. Die vrouw was moeder: Zy had twee kinderen, haer eenige schat op aerde. Alle drie hadden zy koude en de honger verscheurde hunne ingewanden... Het stervensuer der kranke naderde... zy ging den laetsten adem uitblazen. Eensklaps smeekten hare kinderen haer om brood... die kreten doorstaken haer moederhart - zy gilde! De kinderen zegen afgemat op den vloer... Moeder en zoontjes gingen bezwyken!... O! by dit gezicht, was ik byna geen mensch meer gelyk; ik beefde, deinsde verschrikt achteruit, weende, sprak troostende woorden, viel uit in scheldwoorden tegen de samenleving, doemde het menschdom; eene doode rilling liep over myn ligchaem: ik snelde de ongelukkigen ter hulp, doch op dit oogenblik werd ik wakker; myn droom was uit, en

ik weende bitter. Die droom, Louiza, heeft diepe sporen na zich gelaten in mynen geest en de invloed welken hy op myn hart heeft uitgeoefend, is zoo groot, dat ik voortaen, verre van het overtollige myner inkomsten in feesten te verteeren, hetzelve zal gebruiken om der ongelukkigen armzalig lot te verzachten. En - zeg my, Louiza, voelt gy u niet getroffen door het verhael van al dien rampspoed? Hebt gy geen medelyden met die ongelukkigen?

- O, ja! mynheer; want, uw droom is ysselyk geweest. Maer zou het lyden en de armoede der behoeftigen wel inderdaed zoo groot zyn? Ik weet, er zyn veel arme menschen; maer zie ook eens hoeveel uitdeelingen van eet- en brandwaren er dagelyks geschieden en hoeveel er door iederen ryken in het byzonder, elken dag, wordt uitgereikt!

- Dit is waer, Louiza; maer wat kan die kleine onderstand aen zoo veel volks helpen? Het zyn in 'talgemeen slechts degenen, die niet beschaemd zyn hun brood te vragen, welke uit al die uitdeelingen voordeel trekken, doch, deze zyn de waerlyk ongelukkigen niet. De eerzuchtige werklieden en zy allen die hunnen nood niet durven kenbaer maken, zyn slechts de lyders. Hoeveel zyn er niet, die van iedereen verlaten zyn? hoeveel sterven er zonder hulp of bystand? hoeveel worden er niet verstooten als niet arm zynde, zonder dat men onderzoeken wil of ze waerlyk de speelbal niet zyn van het lot? hoeveel worden er niet gevonden, wier zuchten te zwak zyn om tot onze ooren optestygen, en,

tot wien wy niet gaen willen, opdat wy hunne weeklagten zouden kunnen hooren? hoeveel schamele huisgezinnen tot den laetsten graed van armoede gekomen, zyn er niet welke men niet bystaet, omdat men ze niet kent?

- O! zie, indien men de diepte hunner armoede peilen kon, men zou tegen zich zelven verontweerdigd en vertoornd wezen, het zich zelven euvel aenrekenen en zich van wreed- en ongevoeligheid beschuldigen.

- Maer veronderstellende, dat dit alles waer zy! hoe kan men ongelukkigen troosten wier noodlot men niet kent?

- O, Louiza, men kent hun lyden niet, omdat men het niet wil weten! men vreest er zelfs van te hooren spreken; men verwydert de rampzaligen, en, ze verstootende, ontmaekt men er zich van; men vergeet ze - en hoe groot hunne rampen ook zyn, men wordt er allengs ongevoelig aen. - En gebeurt het dat men hun eene weldadige hand toereikt, dan toont men hun meest al een zoo streng en ruw gelaet, dat eene weigering hun minder hard zou vallen dan eene zoo drooge milddadigheid. Is dit alles wel regtveerdig, Louiza?... Neen, neen! er moet na dit leven, een ander leven en een oordeel zyn, waer de eene mensch beloond en de andere gestraft worde; want, zoo dit niet ware, ik vraeg het u, waer zou Gods regtveerdigheid dan te vinden wezen?... O wee! den ryke die zynen noodlottigen broeder niet bystaet! wee hem! en wee my!... want ik ook ben pligtig! ik ook, heb tot hier toe aen mynen rampzaligen medemensch niet

gedacht; ik ook, heb niet gevraegd of hy in nood was! Edoch, voortaen zal ik hem bystaen. - Ja, van morgen af, Louiza, zult gy de arme wooningen bezoeken en de schamele menschen helpen. En ik!... O kon ik die kinderen nog eens zien!... vond ik ze morgen wederom in de kerk!... Ach, myn God!... Maer, myn hoofd brandt, ik heb lucht noodig, ik ga uit!... Geve God, dat ik die knaepjes ontmoete!... - Hy rigtte zich op, ging in gepeinzen verzonken de kamer uit en verliet weldra zyne wooning.

En Louiza? - Zy bleef schier beweegioos zitten denken; zy kon zich, over al hetgeen zy had gehoord, geene opregte gedachte vormen.

V.

- Goede dag, Trees! Hoe stelt gy het? Goed?
- God zy geloofd, Lena; tamelyk wel. En hoe gaet het met u?...
- Wel niet slecht. Maer, wat donder! ge zyt zoo haestig: waer loopt gy henen?
- Verschoon my, Lena; ik moet spoedig den doktor halen.
- Wat zegt gy? Maer toef dan toch een oogenblik?... den doktor, zegt gy: ls uw man dan ziek?
- Toch niet; maer de vrouw, welke by ons boven woont.
- Wie? Anna?
- Ja.
- Zoo dan! Och arme! en gaet ze naer 'tgasthuis, Trees?
- O! ze moet wel, mensch lief; want, ze is ziek tot stervens toe.

- Och arme! laet ze dan maer gaen, Trees; want, dan is ze gelukkig: zy zal het er goed hebben!... Maer zeg eens, Trees, heeft uw man nog altyd werk?

- Och God, ja! tot hiertoe heb ik nog geen klagen; hy is van tyd tot tyd wel eens eenen dag leêg; maer, als het maer zoo blyft duren en dat we ons dagelyksch brood maer hebben, dan zal, God dank! de winter allengskens voorby gaen.

- Dan hebt gy het beter dan ik; want myn man is reeds lang zonder werk.

- Maer hoe krygt ge dan den kost voor al uwe kinderen, Lena, als uw man niets wint? En ge zegt nogtans dat het niet slecht gaet.

- Wel gy sukkel! men moet immers geen' honger lyden als men niet wil. Indien men zich niet schaemt zynen nood te klagen, dan kan men ligt onderstand vinden. Er worden zoo veel uitdeelingen van brand- en levensmiddelen gedaen: hier, geeft men hout en kolen; daer brood, aerdappelen en erwten; en dan nog is er van daeg een lykdienst in deze of gene kerk; morgen heeft er een huwelyk plaets, en, dit brengt ook nog al wat by. Wel, ik heb verledene week dagen gehad, Trees, dat wy vier guldens hebben rondgehaeld.

- O dan begryp ik alles!... Gelukkig zyn ze, Lena, die als gy hunnen nood durven te kennen geven, want, ze weten niet wat armoede is. Maer zie, geloof my, ik zou het toch niet kunnen doen en liever stierf ik van gebrek dan van iemand bystand aftebedelen.

- Ge zoudt ongelyk hebben, Trees, groot ongelyk; ge zoudt te beklagen zyn; want niemand zou er door lyden dan gy zelve. En zeg eens, waer toe dient toch al die eerzucht? Wy, arme menschen, hebben immers toch niets te verliezen. En wat baet het ons dat wy een' goeden naem hebben? Wy zyn weinig bekend en kent men ons, dan nog wil men ons niet bezien.

- Om het even, Lena; men kan toch zoo gemakkelyk zyn hart niet veranderen; men heeft zich zelve niet gemaekt; en, indien Anna had te werk gegaen zoo als gy, ze zou voorzeker zoo veel niet hebben uitgestaen; want, zie Lena, ge spreekt van armoê, eh? maer indien ge wist wat smart die vrouw heeft gefolterd, ô dan zou uw hart breken al ware het van steen!...

- Dus ziet ge, Trees, dat het is, zoo als ik u zeg? Wie lydt er door de eerzucht, als het eerzuchtig hart zelf?

- Och! laet ons daer maer over zwygen, Lena; want, het doet my te veel pyn er te moeten op denken; nu, vaerwel! ik heb my reeds te lang hier opgehouden; ik ga naer den doktor: Vaerwel, Lena!

- Vaerwel, Trees!

Die woordenwisseling had plaets tusschen Trees, de vrouw die wy reeds kennen, en Lena, eene harer gebuervrouwen. Deze bleef nog eenigen tyd aen de deur hare vriendin staen natezien. Eensklaps tikte er een man haer op den schouder en vroeg haer op barschen toon:

- Hoe is het, kan ik nu geld bekomen?

- Wel, goede hemel! zyt gy daer al wederom? - riep Lena, de handen te samen slaende en binnen tredende.

De man die haer geld gevraegd had, volgde haer.

Het was Lena's huisbaes - of beter, een zaekwaernemer, die het beheer had over de goederen eens ryken en voor dezen, de huizing welke Lena bewoonde en meer andere in de buert, verhuerde; doch, daer de huerders onbewust waren van deze omstandigheid, aenzagen allen hem als den huisbaes zelven.

Wat er in Lena's wooning was omgegaen, laet zich gemakkelyk gissen, daer de zoogezegde huisbaes er na ettelyke stonden kwam uitgeloopen, bleek, bevend en als om zoo te zeggen razend van gramschap:

- Ah! - mompelde hy, terwyl hy de handen stuiptrekkend wrong - ah! ik zal dit gespuis leeren!... die luijaerds!... By al dat ze u niet betalen, durven ze u nog honen! Maer!!... ditmael zal het hun duer te staen komen!... - en, achteloos, liep hy het huis binnen, waer Anna woonde, vloog, zonder zich beneden op te houden, den in den vloer staenden trap op, en - was op Anna's kamer.

Men denkt welligt dat zyne ziel bewogen werd by het somber vertoog dat zich daer aen zyn oog voordeed, dat zyne gramschap gestild werd? Neen! de armoede, de ellende en de nare smart, welke het vertrek vervulden, hadden geenen indruk op zyn hardvochtig gemoed.

- Geld! - sprak hy op vertoornden toon; geld, vrouwe! Gy zyt my thans vier weken kamerhuer schuldig.

De verschyning van den zaekwaernemer en zyn barsche uitval, vielen als lood op Anna's gevoelig en eerzuchtig hart. De adem werd haer als in eens benomen en slechts na weinige oogenblikken was het haer gegeven lucht te scheppen en stamelend uit te roepen: - O myn God! wanneer dan toch zal myn lyden een einde nemen?

- Geef my geld! - schreeuwde de man haertoe - uw ongeluk raekt my niet!... en voorzeker zal het eindigen, wanneer gy niet meer te lui zult zyn te werken!

- Ach, mynheer - smeekte de kranke - vergroot toch myn leed niet door uwe harde woorden: ik heb ze immers niet verdiend!

- Zy zyn streng, ja - viel de zaekwaernemer haer in de rede - maer daerom niet min waer. Indien gy werktet om uw brood te winnen, gy zoudt zoo ongelukkig niet zyn; maer gy, arme menschen, gy brengt liever uwen tyd door met slapen, of in ledigheid dan te arbeiden, om als eerlyke lieden door de wereld te geraken.

Anna antwoordde weenende:

- Gy beschuldigt den armen van iets, waeraen het grootst gedeelte onpligtig is, mynheer; doch God vergeve het u!... Gy weet niet wat het zegt arm te zyn; gy begrypt niet, hoe wrang de ziekte den eerzuchtigen werkman valt en hoe hartgrievend het voor hem is, zyn brood, in het zweet zyns aenschyns, niet te kunnen verdienen!

- Het is mogelyk dat ik dit alles niet versta - hernam de man

bitsig - doel dit scheelt my zeer weinig. Ik zeg nogmaels - en of ik gelyk of wel ongelyk heb, dit raekt my niet - ik zeg nogmaels dat, indien men tot den bedelstaf geraekt, men zyn lot aen zich zelven heeft toe te wyten. En nu - betael my hetgeen gy my schuldig zyt, dan blyven wy vrienden.

- Ach, mynheer, heb toch in Godsnaem medelyden met my en myne arme kinderen! - bad de rampzalige moeder.

- En waerom zou ik met u allen geen mededoogen hebben?

- zei hy spottend, er nydig byvoegende: - Doch geef my maer het beloop der verschuldigde kamerhuer.

Anna kon niet antwoorden op zulke lage spotterny. Moedeloos liet zy het hoofd op hare borst zakken en... zuchtte, weende slechts.

Eensklaps stapte de zaekwaernemer tot by de zieke vrouw, sloeg op haer zyne blikken, waeruit eene dolle woede straelde, en sprak knarsetandend:

- Ah! ik versta u... gy wilt my mogelyk ook weg zenden, zoo als uwe schoone gebuervrouw daer komt te doen? Maer dan bedriegt gy u... dan zult gy het voor haer mede bezuren!... Spreek: wat wilt gy?

- O mynheer! - kreet de ongelukkige snikkend - hoe wilt gy toch dat ik u thans voldoe: ik bezit niets ter wereld zoo als gy ziet, ik ben krank; de dood wacht op my; en myne kinderen hebben honger!...

- Ah! het is dan gelyk ik dacht!... riep de man, de kamer op en neêrgaende.

- Mynheer! - smeekte Anna - heb toch medelyden met my!... heb eenige weken geduld! als ik genezen zal zyn en werken kan, zal ik u voldoen zoo als ik tot hier toe heb gedaen. Van daeg nog, ga ik naer het gasthuis en...

- Wat zegt gy?... gaet gy naer het gasthuis?... O, dan zal ik u zeker geen uitstel verleenen!... Doch, waerom zyn al die woorden noodig? gy kunt my betalen: verkoop den bedzak waerop gy ligt en wanneer gy, hersteld, uit het gasthuis terug keert, werk dan om er een ander aentekoopen.

- O mynheer - stamelde de zwakke - behoorde dit bed my toe... ik zou...

- Welaen! dan zult gy hier niet lang meer verblyven... - riep de zaekwaernemer, en hy wilde heensnellen.

- Heb toch mededoogen met ons, mynheer! -kreet Anna - heb mededoogen! O, ik smeek u... gy hebt misschien ook eene vrouw... gy hebt mogelyks ook kinderen, die u aen het harte liggen?... O zeg eens, indien gy met die gade welke gy lief hebt en die aengebeden kinderen eens ongelukkig waert... als smarte, ziekte en ellende u eens ten deele gevallen waren!... als uwe kinderen honger hadden en gy hun geen voedsel kondet geven... en dat gy een schuldeisscher haddet... zog, zoudt gy dan niet willen dat hy uw ongeluk niet grooter maekte en medelyden met u hadde?... O mynheer, ik bid, ik smeek u, in den naem uwer echtgenoote, in den naem uwer kinderen, in den naem van al wat u heilig en dierbaer is... mynheer! in den naem van God!... geef my eenigen tyd uitstel... ik zal u voldoen!...

- Neen! oogenblikkelyk moetik geld hebben, of binnen eenige uren...

- O gy zyt dan onverbiddelyk!... uw hart is dan van yzer!... O ik begryp het!... gy zyt geen echtgenoot!... gy zyt geen vader! Er is niets op aerde dat gy lief acht!... gy zyt alléén en bemint slechts u zei ven.. Welaen! indien gy dan medoogloos zyt... dáér... dáér is myn hart... geef my dan maer den doodsteek!... - kreet de rampzalige, wanhopig.

- O mynheerken lief, heb toch medelyden met ons!... heb medelyden met onze arme zieke moeder!... Ach, wy zyn zoo ongelukkig!... - kreten de kinderen ter zelfder tyd, en zy wierpen zich aen de voeten des onverbiddelyken mans en reikten de handjes smeekend tot hem.

Eensklaps ontstond er een gerucht op het portael naby de kamer, als van menschen die elkander, als het ware, geweld aendeden. De zaekwaernemer luisterde aendachtig; weldra kon hy goed verstaen wat er gezegd werd, want, na eene kleine poos klonk het:

- Vrouwe, wederhoud my niet langer! laet my binnen gaen en den wreedaerd onder het oog zien!... En, van Trees gevolgd, snelde de doktor binnen; het was zyne stem welke men gehoord had.

- Myn God! - riep hy uit, het vertrek binnen komende, en - plotselings bleef hy staen, bragt de handen aen de oogleèn, staerde in vertwyfeling rond en langzaem vooruitstappende,

vervoorderde hy: - God! wat zie ik?... maer bedriegen myne oogen my niet?... Van Dommel... hier... alleen... op dit oogenblik... in dit rampverblyf... o, hy was het dan, die... Maer wat bitter lyden!... wat wrange nood!... O, ik huiver!... - en nu naderde hy tot den zaekwaernemer, greep hem by den arm en vervoorderde, bleek van verontweerdiging: Gy, Van Dommel, gy waert het dan dien ik heb hooren spreken? gy zyt het, die deze kinderen des onheils tot het uiterste vervolgt? gy zyt het, die deze kranke moeder vermoordt!...

- Genoeg, mynheer, - viel de zaekwaernemer in - wees gelaten!... Weet, dat ik u geene rekening over myn gedrag jegens deze menschen verschuldigd ben, en ook, dat gy het regt niet hebt my hier te ondervragen!

- Hoe! gy durft zulken toon nemen - hervatte de doktor, woedend tot hem tredende, - en gy schaemt u niet!.... Is het u dan onbewust dat gy deze arme vrouw tot er dood toe hebt gehoond en gemarteld?... Verwyder u, schaemtelooze, laffe, vuige borst!... O, men heeft my reeds lang doen kennen, dat gy een valsche vriend, een slecht vader en een ruwe echtgenoot zyt; men heeft my reeds lang gezegd dat gy voor niemand ter wereld eenig zacht gevoel in uw hart koestert; dat gy voor schuldenaer en vyand een zwaerd zonder genade zyt; doch ik heb immer gedacht dat men u ten onregte in al te zwarte kleuren afschilderde; nooit heb ik kunnen gelooven, dat uw hart tot zulken graed van versteendheid gekomen was!... Maer

nu, nu begryp ik alles... O, van Dommel! indien hy, wiens plaets gy hier bekleedt, wist hoe gy handelt met zyne ongelukkige huerlingen, hy zou u voorzeker het beheer zyner goederen ontnemen en u wegjagen, als een eerlooze dienaer... Maer wat baet het, dat ik tot u spreek: Gy blyft koud, by al de aentygingen welke ik u doe... zy dringen in uwe ziel, even als de waterdrop in het marmer!... O, Gods wraek moest u hier verpletteren!... maer... - en van toorn bevend, tot de weenende Anna gaende, vroeg hy zoo zacht mogelyk: - Vrouwe, hoeveel zyt gy aen dit mensch schuldig?... -

- Vier weken huer, - stamelde de kranke, en twee stroomen tranen rolden over hare wangen.

- Vier weken slechts! - riep de doktor uit, rugwaerts stappende en van Dommel van het hoofd tot den voet, met verachting aenstarende: - Vier weken slechts!... O! dit gaet alle onmenschelykheid te boven!... dáér, vuige ziel! verachtelyk schepsel!... dáér, dáéris geld!... en verlaet deze wooning... Gy zyt den naem van mensch onwaerdig!... - En hy wierp den man eenige geldstukken toe en keerde hem den rug.

- Gy gaet te verre, doktor-viel Van Dommel plotselings in, - overweeg uwe woorden eens wel, voor aleer zy uwen mond ontvloeijen; want, zoo gy nog lang op den zelfden toon bleeft voortgaen, zoudt gy het u wel kunnen berouwen!

- En wat zoudt gy doen, schaemtelooze?

- Bedaer, doktor! bedaer!... ik ga henen: doch, weet vooraf,

dat ik zoohaest de verwytingen, welke gy my ter verdediging dezer vrouwe hebt toegebragt, niet zal vergeten; al uwe scheldwoorden zullen op haer vallen... ik zal my, niet op u, maer op haer wreken!.. - sprak de zaekwaernemer, en dit zeggende, vloog hy naer beneden.

- Ah! gy wilt den stempel op al uwe gruweldaden zetten, tyger!... maer gy zult er de magt niet toe hebben; al uwe verradelyke plannen zal ik verydelen... - schreeuwde de doktor hem achterna.

- Wy zullen zien wie van ons beiden zal zegevieren - riep Van Dommel hem tegen.

- Ik! - kreet de doktor - want ik zal u weten te vinden, voor aleer gy zelfs aen wraek zult gedacht hebben! - En nu sloeg hy de kamerdeur toe en wandelde gedurende eenige stonden het vertrek op en neêr. Zoodra zyne hevige ontsteltenis een weinig verminderd en zyne gramschap gestild was, naderde hy zachtkens tot by de zieke Anna, greep hare magere hand in de zyne en sprak met zoete stemme:

- Goede moeder, droog thans uwe tranen af; verban alle vrees en wees gerust; er zal u geen kwaed geschieden, weldra zal uw lot veranderen; na lyden zal verblyden komen; inmiddels zal ik u en uwe kinderen beschermen.

By zulke zachte tale, liep het gemoed der zwakke vrouw op nieuw over; hare tranen vielen in zilveren perelen op de hand des geneesheeren, zy kon niets uitbrengen om haren weldoener

te bedanken, dan de woorden: O, mynheer, dat God u voor uwe goedheid beloone!...

- Vrouwe! vrouwe! ween toch niet, bid ik u... wees gelaten... o, het alléén voor uw goed dat ik spreek!... - viel de brave doktor haer in de reden.

De ongelukkige voldeed aen dit verzoek - en de geneesheer onderzocht nu aendachtiglyk haer zwak ligchaemsgestel. Na eene kleine poos nam hy een zakboekje uit zyne tesch, greep twee vierkante papiertjes, schreef op ieder derzelve eenige regelen, en:

- Vrouwe - sprak hy tot Trees, die by Fransken en Jefken stond en dezen troostte, - vrouwe, zie daer een briefje, waermede gy straks naer het gasthuis zult gaen, om deze moeder te doen halen... - En hy overhandigde haer het papiertje. - Wat die knaepjes betreft, - ging hy voort - daer ik zie dat gy ze lief hebt, zou ik u wel voorstellen ze te willen verzorgen, tot dat hunne moeder hersteld zy? -

- O, mynheer, ik zou niet gedoogen dat eene andere, dan ik, hun inmiddels tot moeder verstrekke! - antwoordde Trees.

- En niemand zou beter dan zy, myne plaets by myne kinderen kunnen bekleeden - voegde er Anna by.

- Welaen, vrouwe! pas die kleinen dan wel op en laet hun niets ontbreken, ik zal alles betalen - hernam de doktor.

Eene hemelsche blydschap schilderde zich eensklaps, by deze woorden, op Anna's gelaet; zy opende den mond reeds om haren edelmoedigen weldoener te bedanken; doch deze ging voort, tot

Trees sprekende en haer het tweede papiertje, met eenig geld gevende: - En nu, vrouwe, nu moet ge aenstonds naer den naestby gelegen apotheker gaen, en zoodra hy zal bereid hebben, het geneesmiddel, dat dit schrift bevat, geelt hetzelve dan aen de zieke in. Verders weet gy wat gy te verrigten hebt. Inmiddels moet ik elders wezen en binnen éene uer zal ik hier terug komen om te zien hoe het met de kranke is. - En nu drukte hy nog eens de hand der ongelukkige moeder en harer kinderen, en verdween.

God waekte over Anna en hare zoontjes; weldra zou aller lot verzacht zyn!

VI.

Het is ruim vier uer des namiddags. Een koude wind looit en vermeerdert de ruwe vorst. Het daglicht maekt plaets voor het onmerkbaer nederdalend avonddonker; het verward gewoel des dags wordt langzaem door de plegtige stilte des nachts vervangen. Slechts hoort men hier en ginds nog eenig gerucht, gelyk aen den echo die langzaem wegsmelt in de matelooze ruimte.

In de benedenkamer des heeren Van Loover heerscht eene halve, door de avondschemering gevormde, duisternis, welke de trotsche meubelen en sieraden, als het ware, iets spookachtigs byzet en het vertrek een tooverachtig voorkomen geeft. De stilte wordt er slechts onderbroken door het gedurig eentoonig getiktak des kostbaren uerwerks en het nu verhaest dan vertraegd gekrik-krak van het smeulend houtvuer.

Aen de regter zyde van den haerd, zit de brave doktor, met wien wy reeds kennis gemaekt hebben; hy staert met doordringende en tevens droeve blikken op eenen, aen den linker kant der schouw ziftenden man, op wiens aengezicht de flikkerende vlammen des vuers hare spookachtige kronkelvormen akelig doen schynen en dansen. Die man is de heer Van Loover. Hy zit dáér, met gebogen hoofde en gesloten oogen, alsof hy slaept en droomt; zyn gelaet is bleek en draegt al de kenteekenen eener diepe droefheid. Zyne linker hand hangt onachtzaem op zynen schoot, terwyl zyne andere flauw den arm zyns leunstoels omgeeft. Van tyd tot tyd rollen van zyne lippen eenige onverstaenbare woorden, welke zoo niet getuigen, ten minste laten gissen dat hy dwaelt of in samenspraek is met persoonen, slechts voor de oogen zyns afgematten geestes zichtbaer. Eindelyk wordt hy geheel kalm, ontwaekt allengs na eene lange poos, zet zich langzaem in zynen stoel regt en de hand des doktors grypende en dezelve met geestdrift in de zyne knellende, spreekt hy, diep bewogen:

- Vriend, uwe woorden hebben my ontsteld; als ys zyn zy op myn hart gevallen; zy hebben hetzelve diep ontroerd en hunne koude is tot in het merg myner beenderen doorgedrongen. O, ik moet bekennen, dat ik nooit gelooven kon dat er in onze tyden van zedelyke beschaving nog menschen bestonden, die zulke vloekbare wreedheden dorsten plegen! Doch, wie had dit ooit van Van Dommel gedacht?

- Niemand zou daerom trent eenige vermoedens kannen gehad hebben - antwoordde de doktor. - Ik zelf, ik, die reeds gehoord had tot hoe verre zyne ruw- en ongevoeligheid ging, ik heb het niet kunnen gelooven, dan nu ik er de ondervinding van heb. Dan, helaes! het is te betreuren dat er honderden zyn, die als hy handelen met hunnen armen medemensch. En nogtans waerlyk, welke hunne gebreken en misslagen ook zyn, de armen in het algemeen verdienen niet, dat men zich zoo ruw jegens hen toone. Zy zyn reeds ongelukkig genoeg: Op de onmeêdoogenste wyze worden zy door het nydig lot tot den bloede gegeeseld. En waerom? zyn het onze gelyken niet volgens de menschheid? hebben zy het zelfde regt tot heil en welstand niet als wy? hebben zy niet als wy hetzelfde gevoelen hunner weerdigheid? O, ja! maer, omdat het lot hun nadeelig is, daerom moeten zy dit gevoelen trachten in hun hart te verdooven, daerom moeten zy gehoond en vervolgd worden door hunnen evenmensch. En, ware het hun eens gegeven, hunne welhebbende broeders, hunne verdrukkers, te antwoorden op dien spot, ware het hun eens toegelaten te zeggen: Hoe! gy dorst een' blik van verontweerdiging op ons slaen, ons bespotten en ons honend verwyten, dat wy door onze slechte zeden de maetschappy ten schande verstrekken en gevolgelvk verdienen van allen miskend en verstooten te worden; maer, zyt gy zelven niet duizendmael slechter en verachterlyker dan wy? Gy dorst u op uwe goede zeden roemen; en zegt, kunnen menschen goede zeden hebben,

menschen in wier harten valschheid, hoogmoed, wulpschheid, vleijery, laegheid, dronkenschap en onregtveerdigheid den zetel hunner heerschappy hebben opgeslagen? menschen zonder gevoel, zonder grondbeginsels? Of steunt gy uwe gezegden op die verloochening van u zelven, welke gy gedurig ten toon spreidt?... Gy zegt dat wy onnoodige dienaren zyn; maer zyt gy zelven geene ontrouwe knechten? Gy zegt dat wy krachten hebben om te werken, dat wy ons van dezelve niet bedienen willen om ons brood te winnen. Ja, wy hebben krachten, wy kunnen arbeiden; maer het werk ontbreekt ons... Niemand wil ons hetzelve verschaffen; en gy, zult gy het ons geven?... Gy zegt dat wy niet eten moeten, omdat wy niet werken; maer, geeft ons werk, en wy zullen in het zweet onzes aenschyns ons voedsel verdienen en u zegenen... Doch, neen! er is voor ons niets, niet waer? Wy zyn veroordeeld om van ontbeering te sterven of den bedelstok in handen te nemen! Maer, gy zelven, gy die ons dit alles verwyten dorst, zyt gy niet aen dezelfde wet onderworpen als wy? omdat gy ryk zyt, is het u daerom toegelaten uwe dagen in ledigheid door te brengen? zyt gy geene schepselen, zoo als wy?... O! er blyft ons toch een troost in ons ongeluk, en die is: Dat alles met het ligchaem niet sterft. En wee u! wee en beeft! want eenmael zal het uer slaen, dit schrikkelyk uer, waerop wy allen voor Gods geduchten regterstoel zullen gedaegd en geoordeeld worden, het uer, waerop er gelykheid tusschen allen mensch zal bestaen, en dan zullen wy zien

of gy deugdzamer dan wy geleefd hebt en of gy beter dan wy de plaets, die de Almagt u op aerde had toevertrouwd, hebt vervuld!

- Dit is maer al te waer, doktor, en myne borst blaekt nog van verontweerdiging, myn bloed gist nog van toorn in myne aderen, als ik denk aen zulke wreedheid. En, eventwel, te midden myner verbolgenheid, ben ik soms blyde. Eene my nog onbekende vergenoeging ontwaekt allengs in myn harte en noopt my om u te bedanken voor uwe menschlievendheid. O, ja, ik ben verheugd! en dit, omdat ik nu mogelyks myn wensch ga vervuld zien. O, mogt ik in myne hoop niet te leurgesteld worden! Ik zal ze onder myne bescherming nemen!

- Maer, vriend, wat wilt ge met die laetste woorden zeggen, ik versta u niet? - vroeg de doktor verwonderd.

- Gy begrypt my niet! - hervatte Van Loover. - O, zeg, hebt ge daer niet van eene kranke moeder en hare twee kinderen gesproken? hebt gy my derzelver ongelukkigen staet niet afgeschilderd?...

- Welnu, ja! kent gy dan dit rampzalig huisgezin? zyn die ongelukkigen u niet vreemd?

- O, neen, doktor, neen! want, na al hetgeen gy my over hen gezegd hebt, twyfel ik geen oogenblik meer of het is die zelfde vrouw, het zyn die zelfde kinderen, welke my over twee dagen in myn droom zyn voorgekomen, die ik heb zien lyden en wier noodlot ik begrepen heb; die zelfde jongskens, welke ik

's morgens, voor de tweede mael, in de kerk heb ontmoet. Sinds heb ik ze niet weêr gezien, alhoewel ik ze overal heb gezocht. Hunne beeldtenis blyft onophoudelyk voor mynen geest zweven, my vervolgen, en telken stonde roept myn hart my toe: Ga en help die ongelukkigen! O, zou ik dan eindelyk die zoete vergenoeging genieten mogen? zou ik dezen dag als een' der schoonste dagen myns levens mogen aenzien? En, die ongelukkigen zouden in een myner huizen woonen! O! wie zy dan wezen mogen, doktor, laet ons tot hen gaen, en zoo niet in eens een einde aen hunne rampen stellen, ten minste zooveel mogelyk hun lyden verzachten; want, hun ongeluk schynt geen gewoon ongeluk te zyn.

- Kom dan, vriend - sprak de doktor, terwyl een blyde glimlach om zynen mond zweefde; - kom, ik ook heb haest my tot dit arm huisgezin te begeven; wy zullen er meer dan welkom zyn.

- Vliegen wy derwaerts! - riep nogmaels Van Loover, terwyl hy zyn' mantel omsloeg en zyn hoed op het hoofd zette, - want er is iets in my, dat my tot die lydenden trekt.

Een stond nadien verlieten zy de wooning.

Uit het vorengaende gesprek zal de lezer welligt sinds lang opgemaekt hebben, dat Van Loover de eigenaer was der huizing waer de medelydensweerdige Anna verbleef, en dat gevolgenlyk zyne zaken door Van Dommel bestierd werden. Het was ook zoo. - Wat de doktor betreft, deze had zich, zoodra hy van Anna

was weggegaen, tot den heer Van Loover begeven om hem het gedrag zyns zaekbestierders kenbaer te maken.

Terwyl Van Loover, van den doktor vergezeld, zich op weg bevond, om by Anna een bezoek afteleggen, bereidde zich deze, een weinig bekomen zynde door het versterkend geneesmiddel dat zy ingenomen had, om afscheid van hare kinderen te nemen.

Eene kleine blikken lamp zond haer bleek licht rond het vertrek, en een karig houtvuer brandde in den haerd.

Anna zat half regt op hare legerstede, knelde hare weenende zoontjes aen haren boezem en twee stroomen tranen rolden over hare wangen.

De goede Trees stond nevens het bed. Met medelyden staerde zy op het rampzalig drietal; menigmael moest zy hare oogen afwenden van dit hartscheurend tooneel, om de droeve waterperelen welke van hare koonen gleden, aftewisseben.

Althans, hoe vuriger de goede moeder hare kinderen aen haer hart drukte, hoe meer zy dezelve met droeve blikken bezag, hoe meer zy het oogenblik zag naderen waerop zy dezelve verlaten moest, hoe bitterer hare smart haer toescheen, hoe onverdragelyker haer lot haer voorkwam: want, is er wel iets hartgrievender voor eene moeder, dan het afscheid dat zy haren telgen moet toespreken? O, neen! zy zal vaerwel zeggen aen al wat haer aengenaem en lief is op aerde, behalve aen hen, die zy in haren schoot gedragen en met haer moedermelk opgevoed heeft. En zoo was Anna.

Trees, niet langer die droefheid meer kunnende nazien, sprak op zachten toon:

- Maer, Anna, om de liefde van God, staek toch dit bitter geween; want ik kan het niet langer nazien. Het is niets tranen te storten, wanneer men verdriet heeft. De tranen verlichten meestal het hart en de zinnen; maer, wanneer men krank is, gelyk gy, dat men alle moeite doen moet om zich stil te houden, en dat men dan, als gy, ontroostbaer is, o, dan mag men niet schreijen, Anna; want dan ondermynen de tranen al de ligchaemskrachten welke men nog bezit.

- Niet weenen! zegt gy, Trees - borst de zwakke eindelyk uit - niet weenen! o, wees toch zoo ongevoelig niet! wil my toch dien zoeten troost niet ontnemen!... Meent gy dan, Trees, dat het eene moeder zoo ligt valt hare kinderen te moeten verlaten?

- Dit peins ik geenzins, Anna - antwoordde Trees met droeve stemme - maer gy zult immers toch niet lang van uwe zoontjes gescheiden blyven?...

- Niet lang van myne kinderen afgescheiden blyven! - snikte de moeder - o, Trees, wie weet of ik ze nog wel ooit zal vervoegen! wie zegt my, dat ik ze nog ooit zal wederzien? wie zal er waerborgen dat ik in het gasthuis niet sterven zal? O, Trees! Trees! zie die gedachte!... O, Fransken! Jefken! u vaerwel zeggen!... u verlaten... en misschien... voor immer!... voor eeuwig!... o God, ondersteun my!... - En magteloos zakte

haer hoofd op hare borst, en hare kinderen welke zy nog altoos aen haren boezem drukte, weenden bitter en streelden haer onophoudelyk, terwyl Trees, de handen te samen gevouwen ten hemel gerigt, snikkend uitriep: - Almagtige God, vergun toch dat er een einde kome aen zoo veel lyden!

Na eene korte poos rigtte de kranke het hoofd weêr op, en alsof een engel, uit den hemel, aen hare zyde neêrgedaeld ware, die haer de zoete hoop had ingefluisterd, sprak zy bevend: - Welaen! Gods wille geschiede!... Ik zal hopen en betrouwen in hem, die geen enkel zyner schepselen in den nood laet!

Daerna omarmde zy andermael hare zoontjes, zoende hen tederlyk en zei:

- Myne kinderen, ik zie my dan toch genoodzaekt het gasthuis binnentetreden en gevolgelyk moet ik voor eenigen tyd van u afgescheiden worden. Misschien zult gy my niet meer zien vooraleer ik gansch zal genezen zyn. Weest inmiddels immer braef. Gy zult Trees voor moeder hebben en by haer woonen. Bemint haer dan ook zóó als gy my, uwe moeder, lief hebt; weest haer in alles gehoorzaem en God zal u zegenen en bewaken. - Hier zweeg zy, en afgemat liet zy haer moedeloos hoofd op haer oorkussen nederzakken.

Nu verlieten Fransken en Jefken de zyde hunner moeder, wischten hunne tranen af en zetteden zich, by het in den haerd smeulend houtvuer, neêr. Trees stond by de schouw, met het hoofd in de hand in diep nadenken verslonden.

Na eenige stonden werd er aen de deur geklopt. Trees opende, en de doktor en Van Loover traden binnen.

Het zou ons onmogelyk zyn uittedrukken wat Van Loover gevoelde, toen hy den voet in de kamer had gezet. Als door eene onzichtbare hand weêrhouden bleef hy staen; eene koude die hem het bloed in de aderen stolte, greep hem aen; hy werd bleek als iemand die sterven gaet; met angstigen en twyfelachtigen blik staerde hy rond, en het scheen alsof zyne tong aen het gehemelte zyns monds geklemd was; want, geen woord kon hy uitbrengen.

Eensklaps vallen zyne blikken op de, by den haerd zittende, jongskens, wier aengezicht, beschenen door het flauwe lamplicht en de flikkerende vlammen des vuers, het hem gegeven is te herkennen. Hy schynt, als het ware, in eens te herleven. Zyn bloed herkrygt de vorige warmte; zyn boezem klopt heviger dan ooit, en met opene armen loopt hy tot de knapen, terwyl hy uitroept: - Hemel! dank! dank! myne hoop is vervuld: zy zyn het. - En hy knelt ze aen zyne borst.

De knaepjes herkenden in hem den heer dien zy in de kerk ontmoet hadden; doch, even als Trees, die dit alles met verwondering nazag, begrepen zy het gedrag des vreemdelings niet.

Dan, na eene kleine poos, kwam Van Loover wêer by den geneesheer, drukte hem de hand en sprak, met nêergebogen hoofde:

- O, nu is het geen droom meer, doktor, nu is het de wezenlykheid. Zie hier al wat ik in myn droom zag.

- Gy hebt slechts nog maer een gedeelte uws drooms bewaerheid gezien, mynheer - hernam de doktor - doch zie hier het vervolg en einde, - en zich omdraeijende, bragt hy Van Loover by het bed der zieke Anna.

Van Loover sidderde toen hy die zwakke vrouw daer zag uitgestrekt liggen. Edoch, aengedreven door een gevoel, waervan hy zich geene rekening kon geven, naderde hy tot het bed, buigde op hetzelve de knie, en bevend de koude beenige hand der moeder grypende, stamelde hy:

- Vrouwe, een man heeft u daer straks geweldige smarten veroorzaekt, niet waer? een man heeft door zyne medoogeloosheid uw moederhart verbryzeld; maer zeg, indien ik, zyn meester, u voor hem om vergiffenis bad, zoudt gy my dezelve weigeren te geven?

- Ik heb reeds alles vergeven en vergeten, mynheer, en de hemel rekene hem ook niet ten kwade het leed dat hy my en myne arme kinderen heeft veroorzaekt! - antwoordde de zieke, eenen doordringenden oogslag op hem werpende.

Van Loover voelde dien blik tot in het diepste zyner ziel doordringen. Een onbegrypelyke angst maekte zich van hem meester, en geheel ontsteld, hernam hy:

- O, ik bedank u, goede vrouw, ik zie dat gy een edel hart bezit. Gy verdient niet zoo ongelukkig te zyn. Welaen! de deugd zal beloond worden: van heden af neem ik u onder myne bescherming.

- Mynheer! - viel Anna hem in de rede, zyne hand ernstig drukkende - o, zeg, hoe heb ik toch zulke weldaed kunnen verdienen?... wat zyt ge toch goed van belang te stellen in het lot eener behoeftige moeder, als ik?... Maer waerom zyt gy zoo ontsteld, mynheer?... uwe hand beeft in de myne... spreek: wat scheelt u?...

Van Loover kon niet aenstonds antwoorden. De honingzoete tael der kranke klonk in zyne ooren, even als het lied eens engels, en schokte hem. De spraek was hem als ontnomen. Eindelyk echter, na eene traen van zyne wimpels te hebben afgewischt, sprak hy met onderbroken stemme:

- Vrouwe, ik moet u eene vraeg doen: Gy zyt de moeder dezer kinderen, niet waer?...

- Ja, mynheer.

- En gy hebt geen echtgenoot meer? gy zyt weduwe?

- Bittere herinnering, helaes! - zuchte de zwakke.

- Och! in Gods naem, vrouwe, antwoord my, ik smeek het u: Zyt gy weduwe?

- Helaes, ja! sedert acht jaren reeds - riep Anna, in tranen losbarstende.

- Sedert acht jaren!... en hoe heet gy?

- Anna, - stamelde zy.

- Anna!... hemel, wat hoor ik!... Anna!... -gilde Van Loover, en zyn hoofd zeeg op zyne borst; nogmaels werd hy bleek, begon te beven alsof de koorts hem aentastte en met angst vervoorderde hy:

- Gy zyt weduwe en heet Anna... maer, hoe is de naem uwer familie?... waer zyt gy geboren?... waer hebt gy voor de eerste mael bemind?... hoe is de naem uws echtgenoots?... O, spreek!... spreek!...

- Gy verwondert my, mynheer. O, zeg, waer wilt ge met dit alles henen? waer toe strekken toch al die vragen?... en waerom beeft gy zoo geweldig? - vroeg Anna sidderend.

- O, vrouwe, omdat die twee kinderen, uw edel karakter, uwe zoete tale, derzelver zachte tongval, uw voornaem, my niet onbekend schynen!... O, spreek toch en zeg my: Welke is uwe moederstad?...

- Brugge!... - sprak zy stil.

- Brugge!... Brugge!... o myn God!... En de naem uwer familie, uws echtgenoots, vrouwe?

- Veldmans, Van Loover - rolde het plegtig van de lippen der moeder.

- Myne Anna! myne echtgenoote! myne kinderen! - riep hy uit, dat het in de kamer wêergalmde, en hy viel in de armen der kranke vrouw.

- Hemel! heb ik wel verstaen?... zyne gade!... was hy dan gehuwd?... - sprak de doktor verbaesd.

- Haer man was dan niet dood? - kreet Trees.

- O! ik heb myne vrouw en kinderen hervonden... ik mag ze wederzien! - riep Van Loover, de zieke in verrukking aen zyne borst knellende.

- O, het is onmogelyk!... onmogelyk, mynheer!... gy bedriegt my... gy dryft met my den spot!... myn echtgenoot is dood... sints jaren dood!... hy heeft zich gezelfmoord!... maer zyt gy misschien zyne schim? o, zeg?... of komt gy hier om myn ongeluk nog te vergrooten? komt gy de wonden die ik jaren lang in myn harte draeg, aenhitsen? o! antwoord thans op uwe beurt: waerom zyt gy hier gekomen?... - nokte Anna, terwyl zy Van Loover zachtjes van zich stiet.

Zy kon geen geloof hechten aen al hetgeen zy zag en hoorde, want zy herkende hem niet die voor haer stond. Het scheen haer alsof een zoete droom haer streelde.

- Met u spotten! lieve Anna... - sprak de heer. - O, de bliksem des hemels verplette my hier, zoo ik met u spotten dorst!... Neen! denk niet dat ik een huichelaer ben!... Uw man, uw Victor, is niet dood! dit is valsch!... Maer zeg, wie heeft u zulk bevestigd?... hy die dit gedaen heeft is een bedrieger... een onmensch!... O, Anna, geloof my toch: Ik ben uw echtgenoot! gy kunt u van de waerheid myner woorden overtuigen. O, zie Anna... - en hy liep tot den schoorsteen, greep de lamp, kwam terug by het bed, bragt met bevende hand het licht by zyn aengezicht en vervoorderde: - Zie, lieve, of ik opregt ben... myne hairen zult gy niet meer herkennen, want zy zyn vergrysd door de smart welke in mynen boezem heeft gewoond, sints het oogenblik dat ik u verlaten heb; maer, herkent gy myne wezenstrekken? en dit lidteeken herinnert gy u dit? O, zeg, Anna, herkent

gy thans in my uw' Victor, den vader uwer kinderen?...

- Myn Victor! myn echtgenoot! - gilde Anna. Zy had, by het licht, haren gemael herkend.

- Myne lieve Anna! myne goede vrouwe! - sprak Van Loover weenend. En de lamp op den vloer geplaetst hebbende, viel hy weder in de armen zyner gade.

- Welk geheim, myn God! - sprak de doktor met doffe stem, de hand aen het hoofd slaende.

- Lief Fransken! lief Jefken! die ryke heer is uw vader. O, nu zult gy gelukkig zyn! - riep Trees, tot de knapen snellende, die bevreesd op het uitgestrekte paer staerden.

- Onze vader was dan niet dood, Trees?... O, nu zal moeder genezen, niet waer?... en wy zullen geene armoede meer moeten lyden? - zei Frans, wyl hy de goede vrouw tederlyk aenstaerde en eene traen afvaegde.

Trees kon op deze woorden niets zeggen. Het gebeurde had haer tot in de ziel getroffen.

Dan, na eenigen tyd gestrengeld gelegen te hebben aen de borst zyner Anna en deze met zoenen te hebben overladen, rigtte Victor zich op en zette zich neêr op het ziekebed. Nu brak hy in tranen los, bragt zich al het voorledene voor den geest, en na weinige stonden, riep hy uit, met onderbroken stem:

- O, lieve kinderen, komt in myne armen, opdat ik u aen mynen boezem knelle! Nadert en zoent uwen vader. Gy kent hem niet, wel is waer; want gy waert nog zoo jong toen hy

wreed van u werd afgescheiden! God, wilde echter niet, dat gy nimmer uw vader zoudt wederzien: Hy heeft u denzelven weêrgeschonken, om van hem bemind te worden. O, gy zult ook meer dan ooit het voorwerp zyner zorgen en tederheid wezen! Komt, omhelst hem!... o!... - Hy kon niet verder spreken; zyn gorgel werd als toegenepen. Snikkend omhelsde hy zyne zonen.

Weldra ging hy al zuchtende voort:

- O, nu begryp ik waerom ik deze kinderen zoo lief had, van het oogenblik af dat ik ze in de kerk ontmoette; nu versta ik waerom ze my zoo edel voorkwamen; nu herken ik de stem die in my sprak: Het was de stemme des bloeds... O! myne kinderen, myne lieve kinderen! nu zullen wy, hoop ik, niet meer van elkander gescheiden worden dan door de dood, en voortaen zullen wy menigen vreugdevollen dag doorbrengen!

Hy wendde zich thans tot Anna, en ten gronde voor haer geknield, zegde hy, terwyl hy hare hand in de zyne drukte:

- Lieve vrouw, ik zou u thans moeten mededeelen hoe en waerom ik zoo vele jaren verre van u heb geleefd; wie ons beider ongeluk heeft bewerkt; - en ik, ik zou u vragen moeten wie u van myne dood heeft verzekerd en waer gy met uwe kinderen hebt gedoold; doch indien ik zulks thans moest doen, zou misschien uwe ziekte in hevigheid toenemen. Later, wanneer gy zult hersteld wezen, zal ik u laten o ordeelen of ik heb opgehouden u te beminnen. Wees inmiddels gerust. Dat in uw hart geen twyfel

ontsta of ik de schuld uws ongeluks ben of niet: Ik zal u alles openbaren. Edoch, indien gy my pligtig jegens u en uwe kinderen gelooven mogt, geef my dan toch de verzekering dat gy my vergeven hebt; laetmy den zoeten troost te mogen denken dat ook gy my nog bemint... O spreek, Anna... één woord zal my gelukkig maken!... of dat één blik, één zucht slechts, de rust in myn harte brenge!...

De kranke was te zeer ontsteld. Zy kon niet antwoorden; zy drukte slechts vurig de hand van haren gemael ten toeken van vergeving.

Gloeijende kussen zegelden hunne verzoening.

Wanneer een kwaert uers later, de zieken-geleiders zich by Trees aenboden om de kranke Anna naer het gasthuis te vervoeren, mogten zy onverrigterzake heentrekken. - Anna was met den doktor, hare kinderen en haren echtgenoot naer dezes wooning gereden.

VII.

Eene week nadien zat van Loover by de bedstede zyner byna gansch herstelde gemalin; met vurigheid drukte hy hare fyne hand in de zyne en, als zalig, las hy in hare nog flauwe oogen de liefde welke zy nog immer voor hem in hare schoone ziel koesterde.

- Lieve Anna, - vroeg hy droef - gelooft gy u thans sterk genoeg om de weinige woorden te aenhooren, welke ik ter myner verontschuldiging u zeggen moet?

Op een bevestigings-teeken zyner gade, sprak hy in dezer voegen:

- Er was een tyd, Anna, dat wy te samen rust en heil genoten; doch die tyd en dit geluk waren van korten duer.

De hemel wilde onze liefde beproeven. Wy moesten scheiden; doch niet voor altoos; na weinige jaren zouden wy elkander mogen wederzien.

- Gewis zult gy u nog, als ik, het uer der scheiding herinneren: Ik liet u alleen met uwe kinderen en vertrok. Eindeloos scheen my de tyd dien ik te Batavia moest doorbrengen, - om dat er in myn hart eene ledige plaets was, die slechts door uwe tegenwoordigheid kon aengevuld worden. Eindeloos ook moeten de dagen myner afwezigheid u gevallen zyn.

- Dan, nauw was ik eenige weken in die vreemde streek, of ik haekte om te weten hoe het met u allen ging, en toen ik u schryven wilde, ontving ik van mynen vader de tyding dat gy te Brussel woondet. Iedermael, dat ik, nadien, mynen vader een' brief toestuerde om hem kennis te geven van den staet zyner zaken, was die brief van eenen anderen vergezeld, welken u besteld moest worden. Ik kreeg echter van u geen antwoord. Myn vader schreef my altoos in uwen naem en verzekerde my dat gy u allen in goeden staet van gezondheid bevondt. Dit stelde my gerust.

- Weinig daerna kwam myn vader, onverwacht, my te Batavia vervoegen - en slechts na dry maenden deelde hy my de tyding mede dat eene besmettelyke ziekte u en myne kinderen had uitbet leven gerukt. O, Anna! oordeel wat ik gevoelen moest toen ik dit vernam. En kon ik twyfelen? Verzekerde myn vader my dit onheil niet? Toen werd ik droef;

de smart verteerde myn hart, verscheidene malen deed ik eenen aenslag op myn leven; ik werd zinneloos.... men bewaekte my dag en nacht: en die staet duerde dry volle jaren. Na het verloop van dien tyd herkreeg ik al myne geestvermogens.

Inmiddels waren de handelszaken myns vaders op goeden voet geraekt; zyne fortuin was hersteld en merkelyk vergroot: Myn medelydensweerdige staet baerde hem echter diepe droefheid. Alles stelde hy in het werk om my te troosten, en ten einde myne vorige opgeruimdheid te doen wederkeeren, porde hy my aen om met hem eene verre reis te ondernemen. Onder wege stierf myn vader. Ik betreurde hem eenigen tyd; doch nauwelyks rustte hy in den kouden schoot der aerde, nauw bevond ik my gansch alleen in de wereld, of er ontstond in my een gevoel dat my twyfelen deed aen de dood myner echtgenote en kinderen, en dit gevoel groeide immer aen. Weldra had ik geene ruste meer. Denkende dat myn vader my bedrogen had, toog ik naer Vlaenderen, kwam te Brugge aen, vroeg naer myne jonge familie, en - iedereen dacht dat zy nog leefde; maer niemand kon my zeggen waer zy verbleef. Myn vader zou my dan bedrogen hebben?...

O, Anna! hoe ik toen, voor de tweedemael niet door zinneloosheid geslagen ben, begryp ik niet: het moest zyn dat ik aen het ongeluk gewoon was geworden. Ik had geene rust meer. Gansch Vlaenderen doorreisde ik om op het spoor myner familie te geraken; doch al myn poogen was vruchteloos: er bleef

my niets over, dan alles aen de Alvoorzienigheid overtelaten.

- Nogtans, naer Brugge keerde ik niet meer terug. Ik kwam naer Antwerpen, vestigde my in deze stad en het is nu juist dry jaren dat ik hier woon.

- Het overige is u bekend, Anna; ik heb het u reeds medegedeeld. Gy weet hoe een droom en de stem des bloeds my op het spoor hebben gebragt dat my tot u en onze kinderen moest leiden. - O! zeg thans, lieve vrouw, zult gy nu nog denken dat ik u verlaten en vergeten heb?...

Anna kon niet antwoorden. Zy weende - en haer hoofd zeeg zacht op de borst haers echtgenoots. Eenige oogenblikken later verhaelde zy hoe zy de dood haers Victors had vernomen; waer zy gedoold had en wat zy sints dit oogenblik had geleden - en toen zy ophield met spreken, vroeg haer van Loover:

- Maer zeg, lieve, hebt gy uit den brief, die u kondde dat wy ons van het leven hadden beroofd, niet kunnen opmaken, wie denzelven geschreven had?

- Neen, - stamelde Anna.

- O! ik kan het nogtans gissen, - sprak Victor. - Hy die my uwe dood kenbaer maekte, zal u voorzeker ook geschreven hebben dat ik my had gezelfmoord; en dit, alleenlyk om ons voor immer gescheiden te houden. Oh! nu versta ik alles - hy moest my dan wel weinig beminnen, die vader, dien ik zoo lief achtte, om my zoo te kunnen vervolgen! dan, troosten wy ons, Anna. De toekomst hoort ons toe!... Gy ziet het: God is regtveerdig. Ja,

Hy die na ieder onweêr kalmte doet ontstaen, zendt heden ook: *Na lyden, verblyden.*

Thans woonen de gelukkige echtgenooten met hunne deugdzame zonen Frans en Jozef, in eene kleine stad van Oost-Vlaenderen, alwaer zy hunne dagen doorbrengen in stille vrede, huisselyk welzyn en het beoefenen der weldadigheid. In hunne weelde hebben zy ook de goede Trees niet vergeten; want van over vele jaren reeds, maekt deze, met haer man, deel van Van Loover's huisgezin, en beiden achten hun heil volkomen. - De brave doktor is sedert lang, van velen betreurd, de eeuwige rust ingetreden. En wat Van Dommel betreft, deze heeft Antwerpen verlaten, korts na het voorgevallene dat wy verhaeld hebben en het is Gode bekend hoe hy aen zyn einde is geraekt.

Antwerpen.